

SZOCIÁLPOLITIKAI SZEMLE

SZERKESZTI: DR LANGZI JENŐ

TÁRSSZERKESZTŐ: DR KADOSA MARGEL

Azon t. előfizetőink számára, akiknek előfizetése már lejárt, mai számunkhoz postautalványt mellékelünk,

A Fabian-essayeknek lapunk múlt számában megkezdett fordítása, mostani számunkból helyszüke miatt kimaradt.

A szociálpolitika nagy hete.

Zürich, szept. 12.

A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesülete a zürichi szociális hét alkalmából Jelentést tett közzé 1910-től 1912-ig terjedő tevékenységéről. A kiváló testület e Jelentéséből megtudjuk, hogy az egyesület működési köre belsőleg és külsőleg folytonos gyors növekvésben van. Külsőleg, amennyiben új csoportok alapításával egyre több államot von be működési körébe, belsőleg, amennyiben a szociális feladatok száma gyarapodik és egyre nagyobb gondossággal törekszenek a megoldásukra. Amint a jelentésből kitűnik, a svájci ipari szakosztály ez év június 6-án hajlandónak nyilatkozott javaslatot terjeszteni a szövetségi tanács elé, hogy a második nemzetközi munkásvédelmi konferencia 1913. tavaszára hívassék egybe. Ez alatt a kormányok képviselőinek konferenciája értendő; az első ilyen tanácskozás II. Vilmos császár kezdeményezése alapján folyt le Berlinben, 1890-ben.

Az egyesület tevékenységének az első évtizedét azok a törekvések töltik ki, amelyek a nők éjjeli munkájának és a gyufaiparban a fehér (sárga) foszfor használatának eltiltását célozták. Az eredményt mind a két téren két nemzetközi egyezmény alapozta meg, amelyek 1906. szept. 26-ról datálódnak. Majdnem valamennyi európai állam hozzájárult a nők éjjeli munkájának a tilalmához, legújabban Görögország is, amely a 18 évesnél fiatalabb egyének- és nőkre vonatkozólag az éjjeli munkát 11 órai időtartamra eltiltja, (beleértve az esti 9 órától a reggeli 5 óráig tartó időt) és egyúttal behozta a napi tíz órai (szombaton nyolc órai) munkaidő maximumot is. Ezzel ellentétben Dániában kevés a kilátás a tilalom életbeléptetésére, mert a Landsting a kormánynak egy új gyártörvény alkotására irányuló javaslatából azt 48 szavazattal négy ellenében törölte. Dánián kívül a szerződést nem irták még alá Európában: Lichtenstein, Monaco, Norvégia, Románia, Oroszország, Finnország és az összes balkán államok. Spanyolországban a cortes 1911. január elsején mondta ki a nők éjjeli munkájának tilalmát. E törvény 1914 január 14-én fog hatályba lépni. Ennek alapján az éjszakai pihenésnek legalább 11 órán át kell tartania és magában kell foglalnia a 9 óra estétől 5 óra reggelig tartó időt. Az egyesült államokban és az ausztráliai szövetséges államokban a munkásvédelemre vonatkozó

törvényhozás az egyes államok hatáskörébe tartozik, a nemzetközi szerződések kötésére ellenben a birodalom, illetőleg az anyaország illetékes; ennél fogva a tilalom elfogadása különös közjogi nehézségbe ütközik. Ázsiában Japán és India 1911-ben tiltották el a nők éjjeli munkáját. Japán mégis csak a tizenöt-nél több munkást foglalkoztató üzemekre vonatkozólag mondotta ki kötelezőnek az éjjeli pihenést és pedig csak minimális hat órára. Indiában a tilalom érvényesülése még szűkebb korlátok közé van szorítva.

A fehér foszfor használatának eltiltásához 1911-ben Magyarország és Mexikó, 1912-ben az amerikai Egyesült Államok is hozzájárultak. A tilalom most már tehát a következő 15 országra terjed ki: Németország, Ausztria, Magyarország, Spanyolország, Franciaország, Olaszország, Luxemburg, Mexiko, amerikai Egyesült Államok, Ausztrália, Új-Zéland, Finnország, Dánország, Svájc és Hollandia. Japán gyufaipara túlnyomóan a kivitelre van utalva.

Az európai cukorexportáló cégeknek is, amint Belgium, Norvégia és Svédország, Britt-India és a Levante a fogyasztó piacuk. Nem szorul bővebb bizonyításra, hogy egy indiai behozatali tilalomnak nagy jelentősége lenne. 1911. augusztus 21-n az indiai törvényhozó tanács elé oly javaslatot terjesztettek, hogy India járuljon hozzá a berni konvencióhoz.

Az 1904. évi baseli gyűlés elfogadta alapelv gyanánt, hogy a belföldön dolgozó külföldiek a munkásbiztosítás szempontjából a belföldiekkel azonos bánásmódban részesüljenek. A legújabb jelentés 12 szerződést sorol fel, amelyek a balesetbiztosítás tekintetében ennek az alapelvnek megfelelnek. Németország e téren Olaszországgal, Ausztriával, Luxemburggal és Hollandiával kötött szerződéseivel működik közre. 1910-től 1912-ig c szerződések nem szaporodtak. Az Egyesült Államokban Pennsylvania és Wisconsin mintaszerűen jártak el a nemzeti egyesület szellemében. De ott mégis 4 a 13 állam közül, amelyeknek a szavatolás kötelezettségéről tulajdonképpen törvényei vannak, a nem honos munkások kárterítési igényeit erősen megnyirbálják; ezek: New-Jersey, Washington, Hampshire és Kansas.

Az egyesület már 1909. óta felvette programjába önműködő készülékek alkalmazását vasúti kocsik fel- és lecsatolásánál. Ezt a reformot az Egyesült Államokban az 1893. március 2-iki birodalmi törvény létesítette és 1898. óta hatályos. 1898-tól 1908-ig a csatolásnál előforduló balesetek száma az eredeti szám egy-egyed részére szállt le, míg a vasúti szerencsétlenségek száma egyidejűleg összességében emelkedett. A porosz vasutügyi minisztérium nemrég elatározta az e téren történő kísérletek intenzív folytatását. Ezek az u. n. Fischer-Boirault-féle csatolással történnek. Az átalakítás költségeit a „Német Vasútigazgatóságok Egyesületének” teherkocsijaira nézve 150-200 millió márkára becsülik. Ez a járulék, 10-15 évre felosztva, évi 5-7%

kiadási többletet jelentene a résztvevő igazgatóságok mindegyikére nézve. Egy további lényeges nehézség, hogy a német vasútigazgatóságok nem járhatnak el önállóan. Megállapodások történtek ugyanis az idegen vasútigazgatóságokkal a kölcsönös kocsinhasználat tárgyában úgy, hogy a csatolás módjának a megváltoztatása csak egységes alapelvek szerint volna keresztülvihető. Franciaországban az országgyűlés két háza 1,200.000 fr-t szavazott meg önműködő csatolókészülékek beszerzési céljából és 7000 készülék nyert alkalmazást az állam vasúti vonalain. Az argentinai köztársaság 1909. szept. 27-én oly törvényt hozott, amely szerint 1911-ig az összes önműködő csatolókészülékkel nem rendelkező kocsik a köztársaság területéről eltávolítandók.

A legfontosabb ügy, amely majd a zürichi gyűlés elé kerül, kétségkívül annak a külön bizottságnak a jelentése lesz, amelyet annak a megállapítása céljából választottak, hogy mekkora a munkaidő a megszakítás nélkül, folytonosan működő üzemekben. E választmány élén Schlytter, kristiániai gyárigazgató áll. Az erre vonatkozó tárgyalások június 11. és 12-én történtek Londonban. A jelentés megállapítja, hogy Nagybritannia vas- és acéliparában újabban észrevehető fejlődés észlelhető a nyolc órás munkaidő rendszere felé. Az Egyesült Államokban is tapasztalható e jelenség; figyelemreméltó egy az acélipari szövetségtől eredő kijelentés. E szövetség a közvélemény nyomása folytán elhatározta, hogy egy választmányt fog a kebeléből kiküldeni, amelynek feladatává tétetik ez ügyben vizsgálatot indítani és arról a részvényeseknek jelentést tenni. A választmány konklúziója a következő: „Nézetünk szerint a tizenkétórás munkaidő, amennyiben a munkások valamely csoportjára az évek hosszabb során át állandóan alkalmaztatik, a munkaképesség és az erő csökkenésére vezet”. Ugyané kérdésben Roosevelt elnök a következőképp nyilatkozott a nyilvánosság előtt: „Az állandó üzemekben csak kétfajta módszer szerint lehet a 24 órát beosztani. Vagy tizenkét- vagy nyolcórás csoportokat kell választani és a választás kétségkívül a nyolcórás csoportok javára fog eldőlni.” Az Egyesült Államok kongresszusa újabban törvényt hozott, amely a kormány megbízásból végrehajtott összes munkánál kötelezővé teszi a nyolcórás csoportok alkalmazását. Az Egyesült Államok papírgyárai többnyire hármashatású csoportokkal dolgoznak.

Németországra vonatkozólag megállapítja a jelentés, hogy a vas- és acéliparában a kétszorosos rendszer az uralkodó. A munkások nagy többsége (kb. 191.000 ember) tizenkétórás csoportokban dolgozik; napi tízórás tényleges munkaidővel és csak 2300-an vannak háromszorosos üzemben. A birodalmi kancellárnak egy 1908. december 9-ről eredő hirdetménye kedvezőbbé akarta tenni a munkafeltételeket a vasipari terén, összesen kétórányi kötelező munkamegszakítás előírásával, amihez egy negyedóránál rövidebb megszakítások nem számíthatók hozzá. Ezt a rendeletet az állandó üzemekben is érvényesíteni kell, még pedig olyformán, hogy a pihenő munkások helyét tartalék munkások foglalják el. Egy a Reichstagtól jóváhagyott határozat felhívja a szövetséges kormányokat, hogy a védelmi szabályzatokat kiegészítsék oly értelemben, hogy a munkaidő 10 órára korlátoztassék, a vasárnapi munka eltiltassék etc. De a szövetségi tanács még nem tette meg az e határozatnak megfelelő lépéseket. A franciaországi vas- és acéliparában a munkaidő ugyanakkora, mint a németországiban; de a kétórás pihenési pauzára vonatkozó határozat hiányzik.

A külön választmány a határozatok egész sorát terjeszti a zürichi delegátusok elé, amelyek a következőket célozzák: A megszakítás nélküli üzemekben a nyolcórás csoportok alakítása a legjobb rendszer és a munkás testi és erkölcsi jóléte, valamint a társadalom és nemzetgazdaság érdekeinek szempontjából ajánlandó. A nyolcórás csoportok elsősorban az olvasztók, kohók, acél- és hengerművek munkásaira nézve szükségesek és keresztülvihetők. Az államok kormányaihoz azt a kérést kell intézni, hogy az érdekelt államok képviselői, mihelyt csak lehetséges lesz, konferenciára hívassanak össze. E konferencia feladata lesz, hogy nemzetközi megállapodást létesítsen a nyolcórás csoportoknak a vas- és acéliparába leendő behozatala tekintetében.

Az országos osztályok vizsgálataikkal mozdítsák elő a nyolcórás munkanap behozatalát oly üzemekben, amelyekben:

a) a munkaidő 24 óra alatt a 10 órát meghaladja,

b) amelyben mindenki több, mint hat csoportban dolgozik hetenkint.

A bizottság nézete szerint az üvegyárakban máielőrehaladtak annyira a nyomozások, hogy egy oly nemzetközi megállapodás ajánlható, amelynek alapján a heti maximális munkaidő 56 óra lenne. Egyúttal a megszakítás nélkül 24 óráig tartó hetenkinti pihenést is ki kellene mondani.

Az 1910-iki luganoi gyűlésen sok oly feladatot bíztak az irodára, amelyeknek a megoldásáról szóló jelentés előttünk fekszik. Kiemeljük, hogy a gyermekmunkára vonatkozólag új kérdőíveket küldtek az osztályokhoz. Németországban a gyermekvédelmi törvényt szinte ijesztően sok esetben sértették meg 1903. és 1912. közt; különösen a péküzletekben, vendéglőkben, italmérészekben, téglagyárakban stb. Főokok: a munkabér alacsony volta és részben a törvény hiányos ismerete. Ugyanezek a tények tűnnek ki a brit gyermekvédelmi törvényről szóló jelentésekből. Az Egyesült Államok közül 8 államban még mindig alkalmaznak a szén- és kőbányákban tizenkétéves gyerekeket.

Az iroda 1910. december 9-én petíciót nyújtott be az összes bányákkal rendelkező államokhoz, a bányások nyolc órás munkanapja érdekében, azonban gyakorlati eredmény nélkül. A különösen veszélyes vagy egészségtelen iparágakban érvényes munkaidőt illetőleg az egészségügyi tanács a következő ipari üzemeket jelölte meg, mint megvizsgálásra szorulókat: 1. a vasolvasztókat, ólom- és cinkohókat; 2. a szódagyárakat, különösen az ammóniák szódagyárakat, a kénsav-, superphosphat-, enyv- és kaucsukgyárakat; 3. a kőbányákat; 4. az üveghókat, a kőáru-, porcellán- és téglagyárakat; 5. a gázműveket; 6. a nyerscukor gyárakat és a cukorfinomítókat; 7. a mosó- és vasalóintézeteket; 8. a nemz-kalapgyárakat; 9. végül a fűtők és gépészek műhelyeit szárazon és vízen.

Ezt a listát 1910. május havában nyújtották át az államok kormányainak, azzal a kéréssel, hogy e munkágyakban nyomozást rendeljenek el a munka idejét illetőleg. Németországban a Bundesrat illetékes a munkaidő szabályozására, oly iparágakban, amelyekben a munkaidő túlhosszú tartama a munkások egészségét veszélyezteti. Jogában áll továbbá teljesen eltüntetni vagy különös feltételektől tenni függővé a munkánők és ifjú munkások alkalmazását, oly iparágakban, amelyek a jó erkölcsöket és az egészséget különös mértékben veszélyeztetik. A fenti listában megnevezett iparágak nagyobb részében a birodalmi tanács hirdetmények útján szabályozta a munkaidőt. Svájcban nincs az általánostól eltérő munkaidő megállapítva az említett ipar-

ágakra és üzemfajokra vonatkozólag. Nagybritanniában a listában felsorolt üzemek, mint nem textilüzemek az 1901-iki gyári törvény rendelkezései alá esnek. Csak két esetben hoztak különös szabályokat, t. i. az ólomolvasztásra és a minium és ólomföld előállítására vonatkozólag, Franciaországban a tíz- és tizenkétórás maximális munkaidő, a bányásztól eltekintve, csak a fiatal korúakra nézve van redukálva és pedig a vertikális kerekek forgatása, valamint a ventilátorok kezelése esetében. Az olasz törvényhozás nem rövidítette meg a munkaidőt higienikus szempontokból.

Ennek utána egy nemzetközi szerződés fog aláírás végett előterjesztetni, amely az iparban dolgozó nők munkaidejét, tekintet nélkül a korra és a 18 éven aluli ifjakét, maximális napi 10 órára korlátozza. Ebből az alkalomból azt is ajánlja az iroda, hogy a hetenkinti munkaszünet napját megelőző napon a 10 órai maximális munkaidőnél rövidebb munkaidő állapíttassák meg.

A munkások szabadságolásának kérdésében ezidőszerint folyik a nyomozás. A német osztály körkérdest intézett a résztvevőkhöz, amelynek eredménye még nincs feldolgozva. A nagybritanniai bérminimum-hivatalok működéséről miss Constance Smith írt jelentést. Kész eredmények nem mutathatók ki. Mégis azt a következtetést vonja, hogy a bérminimum behozatala még a bonyolult iparágakban sem okoz legyőzhetetlen nehézségeket. A legfontosabb házi iparágakra, főképen a konfekcióra, csak az év végén és a jövő év elején fog az angol törvény hatálya kiterjedni. Az otthoni munkára vonatkozó német törvény, amely 1912. április elseje óta hatályos, az egyesület posztulátumai közül: a belajstromozási kényszert, a bérjegyzékek nyilvánosságát, a bérkönyvek kiadását, az iparfelügyeletet, az otthon dolgozó munkások védelmét az életüket és egészségüket fenyegető veszedelmek ellen és a szakválasztmányok létesítését valósította meg. Ezek nem bérhivatalok, hanem tanácsadó testületek. A német bíróságok megsemmisítettek már uzsorabérszerződéseket, mint a jó erkölcsökbe ütközőket, sőt egyes esetekben a bérminimumot is megálapították; de az éhbéréknek ez a korrigálása csak egyes esetekben lehetséges. A házi munka terén történő tarifális szerződéseknél haladás csak a túlnyomóan férfiak üzti iparágakban mutatkozik. De már a berlini női divatcikkek iparágában nem sikerült tarifális szerződést létesíteni. Franciaországban most folyik a vita a kormány 1911. november 7-én beterjesztett törvényjavaslata tárgyában, amely a konfekció összes nemeire és csak a nőkre vonatkozik. Hasonló javaslatot terjesztettek 1911. február havában az osztrák parlament elé is.

De nem terjesztett még a parlament elé a svájci osztály tervezte javaslat, amely bérminimum-hivatalok felállítását célozza.

A kikötőmunkások megterhelhetettségének maximuma, a bűvmunka, a vasúti munkások védelme stb., amelyek szintén felvették a zürichi gyűlés napirendjébe, mind oly kérdések, amelyek még nincsenek kellőképp tisztázva.

Az ipari mérgek jegyzékét Sommerfeld tanár dolgozta ki és dr. Fischer, ipari tanácsos egészítette ki; átvizsgálás céljából beküldték az államok kormányzóinak és 1912. januárjában jelent meg a könyvpiacra.

Ezek főbb vonásokban a kérdések, amelyek a nemzetközi egyesület delegátusait Zürichben foglalkoztatták. Ez több, mint amennyit egy pár nap alatt el lehet intézni, még ha különböző osztályokban folyik is a munka. De annyi előre is megállapítható, hogy az e

helyről kiinduló kezdeményezések méltók a kormányok jóakarató vizsgálatára, már csak azért is, mert itt ki van küszöbölve minden az osztályharcból eredő mellétekintet, meri a javaslatok pontos szakismeretekre támaszkodnak, és mert az egyesület az egyes országok politikai párijai fölött áll.

A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének ezidei kongresszusát alább közöljük, mivel más nemzetközi egyesületek is az idén Zürichben tartották; meg kongresszusaikat, és így tanácsosabbnak tartjuk azokról lefolyásuk sorrendje szerint referálni.

A munkanélküliség elleni küzdelem nemzetközi kongresszusa.

A császárlátogatással egyidejűleg szept. hó 16-án kezdődött meg a „Munkanélküliség elleni nemzetközi egyesület” tanácskozásaival a nemzetközi szociálpolitikai hét Zürichben. Az egyesületnek 867 tagja van, akikhez 17 állam kormánya is csatlakozott, melyek az egyesületet, illetve a nemzetközi egyesület egyes csoportjait tekintélyes összegekkel támogatja. (A magyar csoport 1500 koronát kap.) A tanácskozásokon nagy számban van képviselve a szervezett munkásság is, köztük a német szakszervezetek központi bizottsága, és a magyar szakszervezeti tanács. (Jászai Samu titkár.) A magyar kormányt Gaál Jenő műegyetemi tanár, a fővárost Ferenczi Imre képviseli.

Az első napon, Bourgeois (Pans) akadályozva lévén, a tanácskozást dr. Freund (Berlin) vezette.

A jelentés felolvasása után dr. Zacher, a berlini császári statisztikai hivatal tanácsosa fejtette ki kérdőívek kibocsájtásának szükségét egy nemzetközi munkaközvetítési statisztika létesítése céljából.

Dr. Somogyi Manó, egyes iparágak vagy gyárak munkanélküliségének monografikus földolgozását tartja szükségesnek.

A kongresszus dr. Zacher indítványát dr. Somogyival kiegészítve magáévá tette és kimondotta, hogy a munkanélküliség, okainak és leküzdési eszközeinek a felderítése az első lépés a munkanélküliség elleni sikeres küzdelemhez.

Az elnöklő Freund, kormánytanácsos ellenezte, hogy a munkanélküliség ellen való *biztosítás* kérdése a legközelebbi közgyűlés napirendjére tűzessék, mert még az sincs tisztázva, kit kell munkanélkülinek tekinteni. Először azt keli szerinte tisztázni, az-e munkanélküli, akinek nincs alkalmazása, vagy csak az, akit nem is lehet a munkába elkövetíteni. Munkanélküli-e az, aki egy másik helyen tudna munkát kapni, de költözödni nem akar?

A kongresszus kimondotta, hogy a legközelebbi gyűlés napirendjére: a munkanélküliség elleni biztosítás kérdése is kitűzendők.

A *második napon* Leon Bourgeois, francia közmunkamiszter vette át az elnöklést. A nap jórészt a dr. Ferenczi Imre előadása nyomán kifejlődött vita foglalta le, és pedig a *nemzetközi munkásvándorlás* befolyása a munkanélküliségre, azután közmunkák felhasználása a munkanélküliség ellen.

Dr. Ferenczi kifejtette, hogy a szabályozatlan bevándorlás megsemmisíti azoknak a rendszabályoknak a hatását, amely az egyes országok a munkanélküliség leküzdésére, a munkanélküliség elleni biztosítás, és a munkaközvetítés segítségével elérni remélnék. Jelenleg 2½ millió ember hagyja el hazája határait évenként, hogy máshol keressen munkát, mivel otthon megfelelő munkát nem talál. A munkanélküliség elleni nemzet-

közi egyesületnek nem lehet sürgősebb feladata, mint épen a munkanélküliség nemzetközi oldalának tanulmányozása, A kivándorló, aki új helyén munkát nem talál, a legjobban sújtott munkanélküli, aki különös védelmet igényel. Az e téren felmerülő problémák két csoportba sorozhatók:

1. A nemzetközi munkapiac nyilvántartása, a nemzetközi munkáskereslet és kínálatnak a vándorlások útján való lehető legcélszerűbb kiegyenlítése útján.

2. A vándormunkás védelme. A nemzetközi munkás-vándorlások mai anarchikus állapotának megszüntetése végett már ma sikeresen a következő intézkedéseket lehet foganatosítani:

A nemzetközi kivándorlási statisztika egységes szervezése; a munkapiac egységes nemzeti kimutatása és nemzetközi összehasonlítása; a munkaközvetítő-intézetek összműködése; a szerződött munkásoknak bérminimum mellett való közvetítése; a külföldi munkások egyenlő elbánásának kérdése a munkaközvetítésnél, a munkásbiztosításnál, a köz- és inségmunkáknál; a ki-, illetve bevándorlókat védő törvényhozás egységes szociálpolitikai elveinek a megállapítása. *A nemzeti osztályok föladatavá teendő, hogy az egészségtelen kivándorlás leküzdésére alkalmas belső reformokat, nevezetesen a földreformot állandóan tanulmányozzák.* (Belső kolonizáció.) A bevándorlásra vonatkozó törvényes és közigazgatási intézkedéseknek lehető leggyorsabb közlése és a kivándorlási és átvándorlási országok részéről való keresztülvitele. A legutolsó évben nem ke-1 vesebb, mint 25.000 szerencsétlen munkakeresőt utasítottak a főnnálló törvények alapján vissza az amerikai hatóságok. A kivándorlók egészségének védelmére, közös jogvédelemre, a pénzeik hazaküldésére, stb. szintén egyezmények készítenők elő.

Dr. Ferenczi szerint egy állandó nemzetközi szerve van szükség, amely a kérdés tanulmányozását főfeladatának tekinti és a részleteket illetőleg mindig a megfelelő szakegyesületekkel működik össze. Újabb nemzetközi egyesület fölösleges volna.

Az egyesület elhatározta, hogy dr. Ferenczi tanulmányát kiadja a nemzeti szekcióknak, hogy az egyesület elnöksége tűzze ki a legközelebbi nemzetközi konferencia napirendjére.

A legközelebbi kongresszus 1913-ban lesz Gentben.

Az otthonmunka kongresszusa.

Szeptember hó 8-án a második nemzetközi otthonmunka (háziipari) kongresszus kezdte meg a tanácskozásait. A kongresszuson több munkásszervezet vesz részt, akik az otthonmunkások védelmére a minimális bérek és minimális tarifák törvényes szabályozását követelték.

A kongresszusra a legtöbb állam küldött jelentést Magyarország kivételével. A német, belga, magyar, osztrák stb. szakszervezeti központokon kívül az osztrák és a német szabók szakszervezete is küldött képviselőket. A küldöttek száma 243, akik négy bizottságban tárgyalnak. Az első bizottság a különböző államok törvényes intézkedéseit hasonlítja egybe, a második a szociálhygieniai kérdéseket tárgyalja, a harmadik a szervezkedés és a kollektív szerződések ügyével, a negyedik pedig a vásárló ligák kérdésével foglalkozott.

Prof. Brants, (Belgium) az előkészítő bizottság elnöke vázolja az otthonmunka terén eddig történeteket és a még megoldandó feladatokat. Az otthonmunkakiállítás megmutatta, micsoda borzalmas nyomorúság van

még e téren. Az előkészítő bizottság kutatásainak eredménye szerint a bajokon: az otthonmunkások szervezésével és bérhivatalok felállításával lehet segíteni. A társadalmi jótékonyosság nem elég, az államnak kell itt beavatkozni, és ez okból egyesültek a legkülönbözőbb szociális és vallású meggyőződésű körök. A kongresszus bevonja tárgyalásaiba: az osztrák, a belga és a francia otthonmunka törvénytervezeteket, valamint az angol, német és ausztráliai otthonmunkatörvényeket is. A megnyitás után a bizottságok alakultak meg.

Az első bizottság Prof. Brentano (München) és Prof. Henderson (Chicago) elnöke alatt a bértarifa kérdésével és az otthonmunka törvénytervezetekkel foglalkozott. A tárgyalás alapjául egy, a nemzetközi otthonmunka, hivatal belga csoportja által kidolgozott otthonmunka törvénytervezet szolgált.

A bizottság az egyik orosz kiküldött javaslatát, hogy a mezőgazdasági otthonmunka kérdéseinek megvitatására külön bizottság alakíttassék, – elvetette.

A szervezkedés és a kollektív szerződés kérdéseit tárgyaló bizottságban vita indult meg azon, lehet-e egyáltalán az otthonmunkásokat szervezni és ér-e valamit e téren törvényes védelem nélkül a társadalmi szervezkedés. Az a nézet győzött, hogy bár a szervezkedés e téren rendkívül nehéz, de azért nem lehetetlen, és eredménynyel bíztat.

A vevőliga ügyét tárgyaló bizottságban Jacques Touret a francia vásárló liga működéséről referált. A liga a vásárlásnak egészen új irányt akar szabni, hogy a munkafeltételekre befolyást gyakorolhasson. Fehér listák kibocsájtásával és a „label”-lel (munkásvédelmijegy) védi az emberséges munkaadót. A francia minimális bértörvénytervezet a liga agitációjának köszönhető.

Hétfőn a plenáris ülés elé kerültek a bizottságok indítványai.

Az első bizottság indítványára a kongresszus ki-mondotta, hogy a bizottság által kidolgozott otthonmunka törvénytervezetet minden kormánynak megküldi és a törvényalkotásnál figyelmébe ajánlja.

A harmadik bizottság javaslata következő volt:

1. Az otthonmunka gazdasági, szociális és higiénikus bajainak leküzdése a szakszervezeti és a törvényhozó munka egyesített céltudatos összeműködését követeli meg.

2. Az értekezletnek az a nézete, hogy a törvényes intézkedések megfelelő gazdasági szervezetek nélkül nehezen hajthatók végre.

3. Az értekezlet azt vallja, hogy az otthonmunkások és munkásnők helyzetének megjavítására az erős gazdasági szervezet a legjobb eszköz.

4. Tekintve azonban, hogy a jelen pillanatban az otthonmunkások szervezése még a legtöbb államban és a legtöbb szakmában nem megfelelő, az értekezlet annak a nézetének ad kifejezést:

a), hogy az otthonmunkások között rendszeres propaganda szervezendő oly célból, hogy őket a gazdasági szervezkedés hasznáról és a szolidaritás szükségességéről meggyőzzék,

b), hogy a törvényhozás beavatkozása az, otthonmunka szabályozására mindenütt szükséges a létező bajok orvoslására.

5. Az értekezlet azt kívánja, hogy a hozott törvények:

a) a szakszervezeti mozgalom útjából minden akadályt elhárítsanak;

b) hogy a szakszervezetek a bérhivatalok alakításánál közreműködjenek;

c) hogy a szakszervezetekkel kötött kollektív szerződések az otthonmunkásokra vonatkozóan törvényes kötelező erővel bírnak és hatásuk bizonyos előfeltételek mellett az adott kerületben az illető szakma összes munkásaira kiterjesztessék.

6. A szakszervezeteknek különös figyelmébe ajánlandó, hogy a fogyasztó szövetkezetekkel és a vevők ligáival az otthonmunkások érdekében egyezséget kössenek.

A javaslatot elfogadták.

A *második* bizottság javaslata következett, melynek szövege ez:

7. *Ankéték.* Állam és magánosoktól rendezett ankétékkel a gyakorló orvosok és a tanítók segítségével rendszeres munkát kell végezni az otthonmunkával foglalkozók egészségügyének kikutatására. E cél megkönnyítésére minden községben jegyzéket kell vezetni az otthonmunkásokról.

II. *Munkásvédelem.* A tett védelmi intézkedéseknek mindkét nemre ki kell terjedni, mert a tapasztalat azt igazolja, hogy a csak nőkre kiterjedő védőintézkedés bizonyos fokig káros hatású a nőkre.

a) Olyan otthonmunka, amely esetleg mérgezősekre vezethet: eltiltandó.

b) Gépüzemre a háziiparban csak akkor adható engedély, ha előzőleg egészségügyi és technikai vizsgálat volt a telepen.

c) Az otthonmunkával foglalkozók egészségügyi viszonyai megjavítandók. Az erre irányuló intézkedések a helyi egészségügyi hatóságok engedélyével lépnek életbe.

d) A munkásvédő törvények és a munkásbiztosítási törvények az otthonmunkásokra is kiterjesztendők.

III. *A fogyasztók védelme,* a) Az élelmiszerek és dohányárak gyártása otthonmunkával eltiltandó.

b) A ragályos betegségek kötelezően bejelentendők.

c) Az otthonmunkásoktól készített ruhák és szövöttárak lehetőleg fertőtleníthetők. Fertőtleníthető minden áru, ha az otthonmunkás vagy valamely társa, fertőző betegségben szenvedett.

d) Az áruk megsemmisítendő, ha a közegészségügyre ártalmasnak látszik forgalombahozataluk. Ez esetben az otthonmunkás kártalanítandó. Úgyszintén kártalanítandó az az otthonmunkás is, akit a fertőzés veszélye miatt a munkától eltiltanak.

IV. *Fölügyelet.* a) Külön állami fölügyelet alakítandó az orvosok, tanítók és a munkások, valamint a munkásnők bevonásával. Ilyen ellenőrzés hiányában az iparfölügyelet kiterjesztendő az otthonmunkára.

b) A fölügyeletnek a munkásszervezetek, az orvosok és a tanítók segítségét kell igénybevennie az ellenőrzés megkönnyítése és a védőintézkedések végrehajtása érdekében.

c) Az otthon foglalkoztatott gyermekek egészségügyének javítására az iskolás gyermekek orvosi vizsgálatához hasonlóan, az összes otthon dolgozó gyermekek is állandó fölügyelet alatt tartandók.

A határozati javaslat végül az követeli, hogy a nép egészségügyére ható összes mozgalmak támogandók.

Az értekezlet a határozati javaslatot egyhangúan elfogadta.

Elfogadták a *negyedik* bizottság javaslatát is, mely szerint:

1. A fogyasztók szervezése felolvasások, újság-cikkek, kiállítások és más nyilvános eszközökkel előmozdítandók.

2. Az országos és helyi propaganda bizottságokba a vevőligák képviselői is bevonandók.

3. A propaganda-bizottság és a vevőligák bizottságai álljanak állandó összeköttetésben egymással, hogy a törvény útján való reformot jobban előmozdíthassák.

4. Otthonmunka vándorkiállítások szervezendők.

5. A fogyasztók szervezetei és a vevőligák tüzzék ki az otthonmunka ügyét kongresszusaink tárgyául és vitassák meg különösen azt, hogyan lehet az otthonmunkás kizsákmányolását megakadályozni.

6. Az otthonmunkára vonatkozó törvényes intézkedések végrehajtásánál a fogyasztási szervezetek és vevőligák közreműködést biztosítsanak maguknak.

A kongresszus által kidolgozott tervezet talán már a közel jövőben a belga parlament elé kerül.

A tervezet hatodik pontja bérbizottságok felállítását tervezi, amelyek a minimális béreket fogják megszabni. Ezek a bizottságok egyenlő részben munkaadókból és munkásokból fognak állani és időközönként összeülnek a minimális bérek megállapítása tárgyában előterjesztett kérelmeket elintézni. Ilyen kérelmet minden érdekelt személy vagy a szervezet terjeszthet elő. A tanoncok számára is fel kell állítani a minimális bértarifát. A bérmegállapító bizottságok határozatait a miniszter hozza nyilvánosságra, és ezután 30 napra életbe lépnek. Hatályuk 2 év és ha fel nem mondatnak, további 2-2 év. A bizottság döntései megfelelőbbek egy bizottság küldötteiből paritásos alapon szervezett bizottsághoz.

Érdekes, hogy e törvénytervezetet egy belga szociáldemokrata, Huysmans dolgozta ki.

A munkásbiztosítási nemzetközi értekezlet.

A kongresszus napirendjére a következő kérdések voltak kitűzve: 1. a szociális biztosítás kiterjesztése a nagyobb javadalmazású, a félig önálló és a kisjövedelmű, de önálló egyénekre. 2. A kötelező járadék-biztosítás kiegészítése a népbiztosítással. 3. A szociális biztosítás terhei. 4. Nemzetközi statisztika a baleset terén. A kongresszuson az első kérdés dominált.

Magyarországból a kormány képviseletében Gaál Jenő, az állami munkásbiztosítási hivataltól Pap Géza, a budapesti kerületi pénztártól Kis Adolf és Sasvári József, a szakszervezeti tanács részéről Jászai Samu, a gazdasági cselédpénztár részéről Fáy Gyula, az Orsz. Pénztár részéről Weltner Jakab jelentek meg.

A Prof. Dr. v. Mayr alatt dolgozó kongresszus a biztosítási kötelezettség kiterjesztését tárgyalta. Előadója dr. Piloty volt. Kifejtette, hogy a szociális biztosítás kötelezettsége elsősorban a munkásokra és a munkásosztályllyal szociálisan hasonló helyzetben levő körökre alkalmazandó. A tapasztalat azonban azt mutatta, hogy más, függő viszonyban lévők is bizonyos fizetési határokon belül a kötelező biztosításba bevonandók. Ez az álláspont vonatkozik elsősorban az alacsonyan díjazott üzemi hivatalnokokra és más, függő viszonyban állókra. Ezek is tehát bizonyos jövedelemhatáron belül kötelezettek legyenek, ezen a határon fölül az, önkéntes biztosítás joga adásuk meg. Másképpen bírálendók el azok, akik saját eszközeikkel rendszeres kereseti tevékenységet folytatnak saját nevükben, saját veszélyükre. Ha ezek a személyileg a szociális biztosítás elvi alapjából kiindulva nem is volnának bevonandók a biztosításba, nem hagyható figyelmen kívül, hogy a legtöbben közülök a szociális biztosításba bevont alkalmazottakkal egyenlő vagy ahhoz hasonló helyzetben vannak, ezért a bizto-

sításra való jogosultság megadandó. Vonatkozik ez azokra az önállókra, akik legfőleg két alkalmazottat foglalkoztatnak. A szükséghez képest azonban nagyobb vállalkozóknak is megadható a biztosítási jogosultság, viszont kisvállalkozókra a biztosítási kötelezettség esetleg kiterjeszhető. S azok, akik a szociális biztosításból ki vannak zárva, vagy önmagukat – az önkéntes belépés elmulasztása folytán – kizárják, a szabad biztosításra vannak utalva. Kívánatos, hogy az állam ezen kisexisztenciáknak szabad biztosítását – a biztosító társaságokra vonatkozó általános rendelkezéseken kívül – minden lehető eszközzel támogassa.

A kérdés az állandó nemzetközi bizottság elé utasított, amely az ügyet a jövő kongresszus elé fogja terjeszteni. Következett a *munkásbiztosítás terheinek* megvitatása.

Freund, a berlini rokkantbiztosító intézet igazgatója. *Zahn*, miniszteri tanácsos nyomtatásban megjelent előadása nyomán a munkásbiztosítás terheinek kérdését ismerteti és pedig a munkások, munkáltatók és a köz, állam, községek szempontjából. A német munkásság ezideig a munkásbiztosításért 4 milliárd és 200 millió márkát fizetett járulékból, de 8 milliárd márkát kapott vissza szolgáltatásokban. Megállapítja, hogy a munkás elbírja a járulékok fizetését és a biztosítás okozta egészségügyi intézkedések nagyban hozzájárulnak a munkás élethelyzetének emelkedéséhez. A munkáltató nagyobb terhet visel, mint a munkás. A munkáltató azonban most nyugodtan számíthat, mert nem kell esetleges balesetek következményeivel számolnia, amelyek a biztosítás életbelépte előtt tönkretették. A munkáltató terhével szemben óriási előny a munkaképesség emelkedése. Igaz, hogy a biztosítás okozta fejlődéssel a bérharcok vívására való kénesség is fejlődött, de ezzel szemben a bérharcok enyhébb formákat vettek föl. Az a tény, hogy a munkáltatók szociális intézményekre kötelezettségükön túlmenően áldoznak, bizonyítja, hogy a terheket elbírják. Az államra és községekre a terhekért hatalmas ellenérték a munkásság fejlődése, valamint a szegényügy költségeinek lényeges apadása.

Hosszabb vita után a bizottság elhatározta, hogy a biztosítás terheire nézve egységes statisztikai főlvételeket készít és ennek eredményeit napirendre tűzi.

A nemzetközi *baleset-statisztika* ügyét szűkebb bizottságban tárgyalták le, amelyen magyar részről Kis Adolf és Sasvári József vettek részt. A határozat a magyar kiküldöttek előterjesztésére kimondotta, hogy nemcsak baleseti, hanem kártalanítási és üzem statisztika is készítenendő, figyelemmel a balesetelhárítás céljaira.

A legközelebbi kongresszus helyét az állandó bizottság fogja egy későbbi időpontban megválasztani. Ezen állandó bizottság Parisban székel Poincaré miniszterelnök elnökleite alatt. Ebbe a bizottságba magyar részről Mentsik Ferenc miniszteri tanácsost, az állami munkásbiztosító elnökét, Kis Adolf kerületi pénztári igazgatót, és Pap Géza az állami munkásbiztosító hivatal bíráját választották meg.

A törvényes munkásvédelem nemzetközi egyesületének kongresszusa.

A Helvetia-téren, az „Alkoholmentes Népház” tágas helyiségeiben kezdte meg az egyesület hetedik kongresszusát. Az ülést a neves szt.-galleni szociáldemokrata Scherrer H. vezeti. A kormányok 45 küldöttel vannak képviselve – Bulgáriát és Szerbiát kivéve

minden állam képviselve van -, továbbá a különböző csoportok 170 kiküldöttel, köztük sok szociáldemokrata, keresztényszocialista országgyűlési képviselő.

Az elnök különösen meleg szavakkal fordul a finn kiküldöttekhez, akik most először jelentek meg a kongresszuson.

A mostani kongresszus – folytatta az elnök – abból az okból is igen jelentős, mert egy új munkásvédelmi diplomáciai konferencia egybehívása előtt állnak. Nem szabad addig nyugodni, míg egy „nemzetközi munkásvédelmi jog” nem alakult ki.

Báró Berlepsch miniszter (Berlin) indítványára a visszalépő Wullschlager kincstáros (*szociáldemokrata*) helyébe dr. Feigenwintert (*klerikális*) választják meg a nemzetközi iroda kincstárosául.

Elnök jelenti, hogy Millerand francia hadügyminisztertől üdvözllet érkezett a kongresszushoz.

Ezután a bizottságok alakultak meg. Az első bizottságot a munkásügyi hivatal, a munkásjog és a nemzetközi munkásvédelmi szerződések ügyei foglalkoztatják. A második bizottság: az ipari mérgekkel, valamint egy nemzetközi munkáshalandósági statisztika ügyével foglalkozik. A harmadik bizottság az otthonmunkával, a háziipari mérgezésekkel és a truck-rendszerrel. A negyedik bizottság: a folytonos üzemek maximális munkaidejével, a nagyon veszélyes üzemek munkaidejével, a szombati és ünnepnap előtti munkanap megrövidítésével, a vasúti munkások védelmével és a munkaszabadság ügyével foglalkozik. Végül az ötödik bizottság: a külföldi munkások biztosításával, a gyermekmunkával és a munkásvédelmi törvények végrehajtásával.

Ezenkívül még egy albizottság is küldetett ki a svájci és voralbergi speciális munkásvédelem kérdéseiben.

Legjelentősebb kérdés volt a folytonos üzemek munkaidejének kérdése.

A kérdésről Giesbert kiküldött (München-Gladbach) referált. A bizottság (negyedik) azon a nézetten volt, hogy a *vasnagyiiparban* a viszonyok eléggé ismeretesek ahhoz, hogy az egyes munkáscsoportok munkaidejének törvényes megállapítása nemzetközi konferencián tárgyalassék. A bizottság szerint a folytonos üzemekben 8 órás munkaidő állapítandó meg. Csak az olasz kiküldött nem tudott éhez hozzájárulni. A bizottság ennek a különállásnak a magyarázatát abban látta, hogy Olaszország sem vasat, sem szenet nem produkál; a 8 órás munkapárti azonban nemcsak szükséges, de meg is valósítható a bizottság szerint, A folytonos üzem jellegét a német kiküldött szerint abban kell látni, hogy a tüzelés folytonos-e. A bizottság kimondotta:

hogy kohó és vasműveknél, acél és hengerműveknél a 8 órás időt szükségesnek és keresztülvihetőnek tartja és ajánlja; üveghutákban pedig szükség van egy nemzetközi egyezményre, mely a heti munkaidőt 56 órában állapítja meg, legalább egy 24 órás pihenővel. Egy héttagú bizottság küldetett ki, mely a jövő kongresszusra összehasonlító jelentést fog készíteni ugyanazon üzemek veszélyességi fokáról az egyes országokban és a vasúti üzemekben előfordulható viszonyok megelőzésére szükséges intézkedésekről. A kormányokat felkéri a munkásszabadságokra vonatkozó adataik összegyűjtésére. Ezeket az indítványokat vita nélkül elfogadták.

Prof. Say (Paris) kéri, hogy a *szabad szombat-délután* is tegyék diskusszió tárgyává. A jövő gyűlés

napirendjére tüzetett ki a kérdés, azon indokolással, hogy ezidőszerint még a szabad vasárnap sincs meg minden államban.

Az egyesület amerikai csoportjának feladatává tetetett odaműködni, hogy a betegség és balesetbiztosítás védelmében a külföldi munkások is részesíttessenek.

Karl Goldschmiedt (Hirsch-Duncker szervezet) indítványára egyik bizottság kimondta, hogy a *gyermekvédelmi intézkedések a mezőgazdaságra is kiterjesztendők*. Elfogadták az egyik amerikai kiküldött azon javaslatát is, hogy *minden országban gyermekjóléti bizottmányok alakítandók*.

A harmadik bizottság a *truckrendszeréről és a bérlevonásokról tanácskozott*. Prof. Reichesberg (Bern) indítványozza, hogy mondassák ki a tilalom a természetben való bérfizetésre vagy az árújegyekre. Bérlevonás csak hibás károkozás esetén legyen megengedve. Prof. Brentano rámutat arra, hogy sok helyen nyugdíjpénztárak vannak, melyek a munkás bérekből levonásokat eszközölnék.

Indítványozza, hogy a munkaviszony megszűnése esetén a levont összegek kiadandók a távozó munkásnak.

Mindkét indítvány mellőztetik azon indokolással, hogy az ügy kellőleg előkészítve nincs.

A bizottság az otthonmunkára nézve is hozott munkásvédelmi határozatokat, amelyek jórésztbeegyeznek a háziipar nemzetközi kongresszusa által elfogadott és már ismertetett határozataival. (Bérhivatal, szervezkedés.)

A második bizottság az *ipari mérgekkel* foglalkozott. Előadója Prof. Kaupp (Berlin) volt. A bizottság óvószabályokat állított fel az ólom festék, a ferrosilitium, a lépfene és az ólommérgezés veszélyeinek elhárítására.

A hegy építészetben, alagutakban, kőbányákban a munkásoknál előforduló *gilisztaféreg* leküzdésére nemzetközi egyezmény létesítését tartja szükségesnek.

Összehasonlító tanulmány szerkesztendő a bányászvédelmi intézkedésekről, mely a következő kongresszus elé lesz terjesztendő. Ugyanez határozatott a caisson és a bűvármunkákra nézve.

A kongresszus tanácskozásainak befejezéséül több kormány kiküldöttjének megbízásából Caspar (Berlin), a német belügyi kormány megbízottja szólalt fel. Hangsúlyozta, hogy, bár a kormányok megbízottai csak tapasztalatok gyűjtése céljából jelentek meg, a hozott határozatokról jelentést fognak tenni kormányaiknak, akik azt bizonyára fel fogják használni a munkásvédelmi törvényhozás területén.

A legközelebbi kongresszus Berlinben lesz 1914-ben. A svájci ipari départment késznek nyilatkozott a svájci szövetség tanácsnál közbenjárni, hogy az 1913. év tavaszára a kormányokat egy nemzetközi munkásvédelmi konferenciára hívja egybe.

A budapesti diákenyomor

A Galilei Kör kérdőíveire érkezett válaszok és a fővárosi statisztikai hivataltól feldolgozott adatok alapján Bosnyák Béla ily című tanulmányt irt a Huszadik Század most megjelent számában. A tárgy érdekessége és fontossága indokoltá teszi, hogy a cikk tartalmát bő kivonatban ismertessük meg olvasóinkkal.

A diákenyomor aránylag új keletű kóros tünet a magyar társadalom életében. Az ötvenes évek előtt, amikor a diákság túlnyomó része a nemesi rendhez

tartozott és patriarchális viszonyok uralkodtak, nem alakulhattak ki a maihoz hasonló állapotok. 48 óta azonban összeomlott a régi korlátok legnagyobb része és a feltörekvő alsóbb néposztályok, a parasztság és polgárság gyermekei előzönlötték az értelmiségi pályákat. A viszonyok alakulásával járt ez szükségképpen, mert nálunk a társadalmi emelkedésre csak az értelmiségi pályákon nyílik lehetőség, eltérőleg a nyugati államoktól, ahol ezt a mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi pályák is lehetővé teszik. Ebben látja Bosnyák a pesti diákenyomornak, a diákság megdöbbentően rohamos proletariálizálódásának legfőbb előidézőjét.

A Galilei Kör 806 diákra vonatkozólag készített felvételt. E diákok a legkülönbözőbb társadalmi osztályokhoz és tanulmányi ágakhoz tartoztak. Közülük csak kisebb rész (45.8%) tanulhat gond nélkül. 12.1% teljesen önmaga tartja el magát, sőt 4.2% még a hozzátartozóit is segíti. Ami a diákság havonkinti jövedelmét illeti, ez csak az idegenben lakó 546 diáknál állapítható meg pontosan. Ezek közül a nagyobb rész jövedelme nem több, mint 100 K – 18 diák jövedelme 30-50 K, 76 diáké 50-75 K. A 437 kereső diák e jövedelmet főleg tanítás, továbbá ügyvédi és egyéb irodai munka révén szerzi, még pedig tanít 156 diák, irodába jár 151. A tanítás az orvosnövendékek és a filozofetek, az iroda a jogászok „kedvenc” foglalkozása. A kenyérkereseti foglalkozás a diákok idejének nagy részét lefoglalja, majdnem fele részük (44.9%) napi 4 óránál többet dolgozik. Legnagyobb a jogászok és a filozofetek elfoglaltsága, legkisebb az orvosoké és a technikusoké. A jogászok nagy elfoglaltságát sok szabad idejük teszi lehetővé. Ez az oka, hogy a szegény fiuk előszeretettel választják e pályát.

Jogász

A felvett 806 diák közül	A részben eltartottak közül	Az önnállók közül	A támogatók közül
41.7 %	9 %	60.2 %	62 %

A magántanítás sok bajjal és nehézséggel jár. Mindenekelőtt bajos ismeretlenül tanítványt szerezni. Amellett a diáktanítók fizetése is igen kicsi 4.1% közülük 50 fill.-nél kevesebbet kap egy órai tanításért, 33% pedig 51-100 fill.-t. Legrosszabbul honorálják a természetbeni díjazásban részesülő diákokat. A diákok kb. 40%-a azonkívül több helyen is tanít és a szaladgálással is sok időt fecsérel el. Fogadják és elküldik őket, mint a cselédeket, lenézik, betegség esetén nem fizetik. Mindez könnyen érthetővé teszi a diákságnak a tanítással szemben érzett elkeseredését.

Ügyvédi irodában 132 diák dolgozik a felvétel szerint. Alkalmazást itt könnyebb találni és a bánásmód is jobb, de viszont a fizetés az esetek 60%-ban nem több, mint 50 fillér egy órai munkáért és az elfoglaltság az esetek majdnem 40%-ban több 7 óránál, emellett a munka rendszertelen. A dolgozó jogászok 53.8%-a irodába jár vasárnap is. A n e m ügyvédi irodában dolgozó irodai alkalmazottak fizetése nagyobb, elfoglaltsága kisebb és vasárnapja is szabad.

Ami a diákság lakásviszonyait illeti, albrétben lakik diákjaink 60.1%-a és ágyrajár (!) 1.6%, összesen 498 tanuló. Ezek közül 30.1% nem fizet többet a lakásért havi 20 K-nál, 41.2% pedig 20-30 K-át fizet havonta. Amellett a „806 diák közül négyen ablak nélküli szobában alszanak s közülük

egy nem is egyedül, 224-en egy ablakos szobában laknak s ezek közül 166 egyedül, 136 másod és harmadmagával, hatan negyed- vagy ötödmagukkal és ketten olyan egyablakos szobában laknak, amelyben; hatan alusznak egyszerre. A kétablakos szobákban 12 lakik egyedül, 290 másod- illetve harmadmagával, 25 laknak négy-ötén és 11-en laknak hatan egy szobában.” A lakások természetesen sem a tisztaság, sem a higiénia követelményeit nem elégíthetik ki.

A táplálkozási viszonyok sem kedvezőbbek: 3 diák csak egyszer eszik napjában, 62 (7.7%) csak kétszer, 423 (52.6%) csak háromszor. Sokan kifőzésben vagy a népkonyhában étkeznek, sőt öten egyáltalában nem is esznek meleg ételt. Az 546 idegenben lakó diák közül élelemre naponta nem több, mint egy koronát költött 17.6%, nem több mint két koronát 65.2%.

A diákság nyomorán az ösztöndíjak nem sokat segítenek. A 806 diák nagyobb fele van ösztöndíjra utalva, de ösztöndíjat csak 63 élvez. Tandíj elengedésben már 31.5% részesült, de ezeknek is nagyok a könyv- és vizsgadíj kiadásai. 32.9% adott ki 80 K-nál többet az 1908-9 tanévben. És a 437 kereső diák közül 54.7% a vizsgadíjat is saját keresményéből kénytelen fedezni. A diákság jelentékeny részének az eladósodottságán ezek után nincs mit csodálnunk. Az is könnyen érthető, hogy a diákok több, mint 40%-a beteg, 28%-a ideges, 10.3%-a vérszegény, 7.7%-a nemi beteg és nagyobb része nem űzhet sportot.

A nyomor meggátolja őket az iskolalátogatásban is. A 806 diák közül csak 59.2% jár el rendszeren az előadásokra és 27.3% egyáltalában nem jár el.

A diáknymor gyökeres orvoslása csak mélyreható szociális reformok és átalakulások segítségével lesz lehetséges. Biztosítani kell a társadalmi emelkedés lehetőségét a mezőgazdaság, ipar és kereskedelem terén is, a nyugati államok mintájára.

Vajda Mihály.

A britt szakszervezeti kongresszus.

Szeptember hó másodikán kezdték meg az angol trade-unionok 45. kongresszusukat Newportban. A kongresszus alkalmából kiadott évi jelentés a szakszervezetek taglétszámának tekintélyes növekedéséről számol be. A jelentés szerint ennek a növekedésnek a főokai: az utolsó esztendő nagy sztrájkjai és az új angol munkásbiztosítási törvény, mely a szakszervezeteket belevonta a munkásbiztosításba.

A kongresszuson mintegy 200 szakszervezet 1.970,000 taggal van képviselve. A szervezetek a múlt évvel szemben 304,000 tagszámemelkedést mutatnak. Ugyanakkor – és már évek óta – a szakszervezetek száma megfogyott, ami a központosításra való törekvésre mutat, a nagy német szervezetek mintájára.

A taglétszám emelkedése legnagyobb: a gáz-munkások és rokonszakták szervezeteinél, továbbá a vasutasoknál, szállítómunkásoknál és a takácsoknál. Kisebb az emelkedés a bányamunkásoknál és a gyapjúszövőknél, mivel ezek a szervezetek, már ott tartanak, hogy igen kevés szervezetlen munkás van közöttük.

Az idei kongresszus legfontosabb pontja: a szervezetek centralizációjának kérdése. Már két régebbi kongresszus is kimutatta, hogy szakszervezeti szövetségeket kell létesíteni.

A mostani kongresszuson 502 kiküldött jelent meg. Ebből a bányászövetségre 127 kiküldött, a takácsokra 44 és kikötőmunkásokra 54 kiküldött esik.

A kongresszus elnöke Will Thorne volt, a parlament tagja. Megnyitó beszédében megemlítette, hogy a manchesteri dékán a kongresszust megelőző, napon a Szt. Pál-templomban kongresszusi prédikációt tartott, melyben a szakszervezeteket mérséklethez és a szocializmustól való tartózkodásra intette, mert a szocializmus a pap szerint a megemésztetlen eszmék halmozódása. Thorne válaszolt és hangsúlyozta, hogy a szakszervezetek és a szocializmus között szoros kapcsolatnak kell lennie.

Ezután hangverseny kezdődött a küldöttek tiszteletére. A Marseillaise utolsó akkordjainak elhangzása után megjelent Newport polgármestere a községtanács tagjaival. Üdvözlő szavait, amelyben a föld és telek, továbbá a bányák és vasutak államosításának szükségességét hangoztatta, nagy tetszéssel fogadták.

Az elnök ezután ismertette azokat a kérdéseket, amelyek a brit munkásságot ezidőszerint foglalkoztatják. Megemlékezett a sztrájkokról, a törvényes munkanapról, az iskolakérdésről, a választójogi tervezetről, a választott bíróságokról, az Osborne-itéletről, a politikai mozgalomról és a szociális biztosításról. A londoni kikötőmunkások sztrájkjáról a következőket mondotta: „Az utóbbi 23 esztendőben sok gazdasági harcban és sztrájkban vettem részt, de egyetlen sztrájkra sem emlékszem, amelyben a kormány hatalmi eszközeit oly nyíltan alkalmazta volna abból a célból, hogy a munkások sztrájkját letörje, mint ahogyan ezt a londoni szállítómunkások sztrájkja alkalmával tette. A rendőrség mindenképpen és minden körülmények között a sztrájkbontókat és a munkáltatókat támogatta.” A kormány jelenlevő képviselőjének, Shackletonnak nem igen tetszettek ezek a kijelentések. A bérkérdésről az elnök azt mondotta, hogy az mindaddig nem oldható meg kielégítő módon, amíg a termelőeszközök a kisebbség birtokában vannak. Az iskolakérdésről kifejtette, hogy követelni kell a beteg gyermekek ingyenes gyógykezelését és iskoláztatását és világi nevelését a köziskolákban. A választójogi javaslatot kibővíteni kívánja úgy, hogy minden teljeskorú munkásnak legyen szavazati joga és meg kell szüntetni mindazokat a körülményeket, amelyek gátolják a munkásokat politikai jogaik gyakorlásában.

A tisztikar megválasztása után a szakszervezetek központosítása került szónyegre. Elfogadták a következő határozati javaslatot:

A kongresszus fölhatalmazza a parlamenti bizottságot, tegyen kísérletet az azonos szakmák szakszervezeteinek egybeolvasztására, úgy, hogy minden szakmának csak egy szakszervezete legyen vagy pedig az egy iparhoz tartozó szakszervezeteket szövetségekké tömörítse, hogy a taktikára és az egyezségek idejére vonatkozóan egyöntetűséget érhesen el.

A parlamenti bizottság jelentése fölött elfogadták a következő indítványt:

Mínthogy a kormánytól beterjesztett 2. számú szakszervezeti javaslat a szakszervezetektől az önkormányzat legegyszerűbb funkciójának a gyakorlását megvonja, a kongresszus a javaslatot kielégítőnek nem tartja, megerősíti eddigi határozatait, amelyekben a politikai akciósabadságot követeli és fölhatalmazza a parlamenti bizottságot, hogy a javaslatot érélyesen ellenezze és legyen azon, hogy olyan mó-

don változtassák meg, amint azt a munkáspárttól benyújtott javaslat követeli, hogy a szakszervezeteknek visszaadja azt a politikai szabadságot, amely birtukukban volt az Osborne-ítélet előtt való negyven esztendőben.

Érdekes volt az vita, a mely a földmunkások javaslata fölött folyt. Egyik javaslatukban követelik a földmunkások számára, akik Angliában átlag 15 koronát keresnek, hogy ők is fölvéssenek azon szakmák jegyzékébe, amelyekben az izzasztórendszer dívik és részükre is állítsanak bérhivatalokat az 1909. évi törvény értelmében. Egy másik javaslatban olyan törvényt követelnek, amely kimondja a mezőgazdasági területeknek kötelező művelését. Edwards és Huwett, a földmunkások előadói ismertették a földmunkások sanyarú helyzetét és kifejtették, hogy az ipari munkásságnak érdeke, hogy a földmunkások szervezve legyenek. Mind a két javaslatot egyhangúlag elfogadták.

Elénk vita fejlődött ki a biztosítótörvény fölött. Az angol biztosítótörvény megengedi az életbiztosító társaságoknak és a szakszervezeteknek, hogy pénztárakat létesíthessen. A nagyobb társaságok a munkálatok segítségével kényszerítették a munkásokat, hogy az ő pénztáraikba lépjenek be, hogy a szakszervezetektől főtartott pénztáraktól elvonják őt. Ward földmunkás, parlamenti képviselő egy javaslatot indokolt meg, amely követeli, hogy a parlament ebben az ügyben haladéktalanul indítson vizsgálatot. A javaslatot egyhangúlag elfogadták.

A minimális bér tárgyában ezt a javaslatot fogadta el a kongresszus:

A kongresszus meghatalmazza a parlamenti bizottságot, tegyen lépéseket, hogy a fölnőtt munkások minimális bére törvényhozás útján 30 shillingben (35½ korona) állapítsák meg.

Egy másik javaslatban a bányák, vasutak, csatornák, telkek és földbirtokok államosítását követelték.

A szindikalizmus kérdése fölött a legérdekesebb vita kerekedett a kongresszuson. Az idevontkozó javaslat, amelyet a parlamenti bizottság terjesztett elő, így szól:

Ez a kongresszus újból kimondja, hogy a munkásosztály független politikai akcióját, mint a gazdasági harcoknak a termék javak igazságosabb elosztására való segédeszközét, támogatja és nagyobb részt követel a helyi és országos képviseléstől.

A szónokok egész sora ítélte el a szindikalizmust és a javaslatot 1.693,000 szóval 48,000 szó ellenében elfogadták.

7-én a kongresszus befejezte tanácskozásait. Elfogadták a bérkocsisoknak azt az indítványát, amely kimondja, hogy a szervezett munkás tartózkodjék a szervezetlen munkással való együttműködéstől. A május 11-én vonatkozóan a következő javaslatot fogadta el:

Míthogy a munkások május elseji tüntetésének az a célja, hogy a munka ügyét közösen mozdítsa elő minden országban, ahol munkásmozgalom van, fölkéri a kongresszus a munkásokat, hogy csatlakozzanak a többi országokban levő elvtársaikhoz és tüntessenek a munka ünnepén a törvényes nyolcórás munkanap megvalósításáért és a világbéke főtartásáért a munkásosztály érdekében. Május elsején leteszik a szerszámot mindenütt, ahol ezt a munkásosztály érdekeinek a megsértése nélkül megtehetik. A kongresszus megbízza a parlamenti bizottságot, hogy ezt a határozatot hajtsa végre.

A „Prudential” biztosító társaság ügynökei szövetségének indítványára kimondta a kongresszus, hogy az életbiztosítás államosítását követeli.

Ezután újra megválasztották a parlamenti bizottság tagjait. A parlamenti bizottság elnöke Davis (rézmunkás) lett, aki a legközelebbi Manchesterben tartandó kongresszus elnöke lesz.

Ez a szakszervezeti kongresszus – amint az *Arbeiter Zeitung* megjegyzi, – intelligencia dolgában felülmúl minden eddigi angol szakszervezeti kongresszust. Jellemző, hogy a szónokok közül – egyetlen egy kivételével – mindegyik betartotta a kiszabott 5 percnyi időt. Azok a nagy debattok, amelyek a szárazföldi kongresszusokat jellemzik – a szigetországban ismeretlenek. Elvi szempontból a legjelentősebb, hogy egyetlen-egy kiküldött sem foglalt állást a parlamenti akció ellen, s még azok sem, akik a szakszervezeteknek a párttól való függetlenségét hangsúlyozták.

Az állami alkalmazottakról.

(W.) Nálunk Magyarországon, ahol sok minden fejtezőre van állítva, ahol úgy erkölcsi, mint gazdasági szempontból nézve, a legnagyobb összeviesszóság észlelhető, a társadalom igazi páriáit a hivatalnokok és azok képezik, akik a munkaadók által előre évtizedekre kiható fix fizetés ellenében tartoznak munkát teljesíteni anélkül, hogy módjukban vagy szabadságukban állana munkájuk árát felemelni, avagy az árak megsabálásához csak hozzá is szólni.

Az emberek lázas tülekedésében az a puritán erkölcsökön nyugvó, szerény igényű és jövedelmével beérő középosztály, amelyhez valaha a hivatalnokok is tartoztak, régen kihalt. Ha a mai társadalom megélhetési viszonyait szemléljük, mindenütt csak a két szélsőségre akadunk: fölösleg és hiány.

Most nem akarunk azokkal foglalkozni, akik fölöslegben dűskálnak; azt sem akarjuk kutatni, milyen módon, milyen eszközökkel, minő munkával – ha ugyan munkával – érdemelték ki azok a bőségszaru kegyét; de beszélni akarunk azokról, akiknél mindenkor és mindenben hiány mutatkozik és akik csak egyben bővelkednek – gondban. Anyagi és családi gondokban.

Az állami alkalmazottak az egész vonalon, kezdve a curiai bírónál vagy miniszteri tanácsosnál lefelé a sürgönykihordóig, mind a hányan vannak, elégedetlenek, de főként a tisztviselők, akik csak óriási küzdelemmel és egy a csodálatos művészetig fokozott komédiával képesek egy a testületi szellemtől megkívánt látszatot fentartani; ugyanis azt a látszatot, amely az úgynevezett „úriosztályhoz” való tartozásának demonstrálásához megkívántatik és amely a „proletártól” való szigorú megkülönböztetéshez szükségeseltetik. Urak nem lehetnek proletárok, vagy legalább nem szabad beismerniük, hogy azok. Valójában pedig sokkal rosszabbul vannak minden tekintetben, mint bármely ipari munkás. Hiszen még a lelkük is békóba van kötve. Meg vannak fosztva szabad akaratuktól, szabad gondolkodástól és szabad mozgásuktól – tehát egyéniségüktől – úgy hogy tulajdonképpen csak eszköz számba vagy leltár számba jöhetnek. Mennyivel fölöttük áll a szociális alapon öntudatra nevelt munkásság, melyet az „urak” oly meggondolatlanul leki-csinyelni szeretnek, anélkül, hogy eszükbe jutna miszerint mindenki, aki kénytelen másnak dolgozni és másnak előnyére és javára lesz kihasználva, nem más mint – proletár.

Az állami alkalmazottak most ezer aggodalom között várják az új nyugdíjtörvényt, amelytől azonban a mai szociálpolitikai irányzat mellett sok jót nem remélhetnek, legalább az eddigi auspiciumok nem engednek arra következtetni, hogy ez a kérdés modern szellemben nyerjen megoldást. Hiszen az illetményrendszer maga is egy elavult káosz, melyet már régésrégén fel kellett volna borítani, mivel a mostani életviszonyokkal semmiféle összhangban nem áll. Egy hatvan vagy hány évvel ezelőtt készült ködmön, amelyet csak a legkülönfélébb foltozás tart össze. Szinte érthetetlen, hogy egy több mint félszázad előtt összetákolttá lett illetménytáblázat még ma is a díjazás alapjául szolgáljon és még érthetlenebb, hogy ez megtörténhetik magánál az államnál, amelytől első sorban elvárható, hogy a kulturális és szociális téren szükségesnek mutató reformok megvalósításánál mindenkor előljárjon. Nagy hiba, ha az állam ebbeli kötelességét csak ímmel-ámmal teljesíti; szociális kérdések megoldásánál mindig hátul ballag, avagy ezekre egyáltalán súlyt nem fektet. Ha azonban az ósdi állapotok miatt hibáztatni lehet az államhatalmat, úgymint olyant, úgymint munkaadót, hibáztatni kell nagy részben az állami alkalmazottakat is.

Mikor néhány évvel ezelőtt a lakbér és élelmszer uzsora annyira ránehezedett a fix javadalmazással bíró emberekre, hogy minden kultúrigényről való lemondás, sőt sokaknál a legszükségesebb dolgok nélkülözése tette csak lehetővé a megélhetést, az elviselhetlen helyzet javítása céljából megmozdultak az állami alkalmazottak is. Gyűléseztek, értekezleteket tartottak és meghányták-vetették szomorú sorsukat. Végre megállapodtak abban, hogy drágasági és családi pótlékot fognak kérni. Hogy miért éppen pótlékokat, azt csak ők tudják. Talán szerények akartak lenni, morzsákkal is be akarták érni, és ezzel elhibázták az egész akciót. Keveset kértek és még kevesebbet kaptak. Már a kiindulási pontot is elvétették az állami alkalmazottak különféle szervei, amidőn azt a kis energiát, amelyet belőlük a megélhetési viszonyok türethetlensége kiváltott, holmi pótlékok elnyerésére fordították, holott azt első sorban egy modern és a kor igényeinek megfelelő illetményrendszer kivívására kellett volna fordítani. Oda kellett volna törekedni, hogy mindennek előtte a fizetések és lakberek méltányosan és megfelelően felemeltesse. Ha nem volna olyan szomorú, valóban kacagni kellene azon, hogy ma is fennáll még az az illetménytáblázat, mely szerint, hivatalnokok részére 500 forintban, szolgák részére pedig 300 forintban van megállapítva a kezdőfizetés vagy létminimum.

Csakis az öntudat hiányában keresendő, hogy az állami alkalmazottak ezen emberöltő előtt megállapított fizetéseket annyira szentnek és megmásíthatatlannak tartják, hogy midőn körülöttük minden egy alapos átváltozáson ment keresztül, amidőn a kultúrszükségletek szaporodásával azok megszerzési költségei aránytalanul növekedtek, nem gondolnak arra, hogy az ő munkájukat is másképpen kell honorálni, mint ezelőtt ötven esztendővel és nem követelik illetményeiknek oly mértékű szabályozásait, hogy nekik egy legalább félig-meddig tűrhető emberséges élet biztosításáig.

Mozgalmuk el volt hibázva-és mindaddig helytelen irányban mozog, amíg a fizetések szabályozását nem helyezik homlokterbe. Akkor jártak volna el helyesen, ha első sorban ez utóbbit szorgalmazták volna és ennek kivívásáért egyértelműen és kitartóan küzdöt-

tek volna, nem pedig pótlékok után kergetőzni és erre időt és erőt fecsérelni.

Látják most mit kaptak. Megkapták az úgynevezett „családi pótlékot”, amelyhez mellékesen megjegyezve úgy aethikai, mint szociológiai szempontból sok szó férne. Ez a pótlék abból áll, hogy a hivatalnok 1 gyermekkel évi 200 koronát, 2-3 gyermekkel évi 400 koronát, 3-nál több gyermekkel évi 600 koronát; a többi alkalmazottak pedig hasonló arányban a gyermekek számához 100, 200 és 300 koronát kapnak negyedévi részletekben. Ez a családi pótlék, mely az államháztartást évenként 27½ millióval terheli, törvényhozásiig van biztosítva és így állandó.

Nem akarjuk ezen pótlékot most erkölcsi, szociális vagy méltányossági tekintetből bírálat tárgyává tenni, de meg kell állapítani, hogy ez nem megoldása azon fontos kérdésnek, amely az állami alkalmazottak anyagi helyzetének szanalása körül sürgős és alapos reformot tesz kívánatosá. Meg kell még jegyezni, hogy a megszavazott 27½ millió korona kiadással és még néhány millió hozzáadásával az összes alkalmazottak illetményeit lehetett volna szabályozni és így első sorban el lehetett volna kerülni azt, hogy állami alkalmazottak javadalmazásai tömkelegében egy újabb útvesztő nyitassék. másodsorban pedig, hogy az alkalmazottak nem családi állapot szerint honoráltassanak, hanem mindenki a munkája szerint.

A skandináv munkáskongresszus. Szeptember 1-én ült össze a 8. skandináv kongresszus, amelyen a svéd, a norvég és a dán szakszervezetek kiküldöttei vettek részt. A kongresszus nagy sportünnepélyvel kezdődött a Stadionban.

A kongresszust Lindquist (Stockholm) nyitotta meg. Szavait főképpen Jensenhez intézte, aki 26 év előtt az első kongresszuson elnökölt, és akinek köszönhető, hogy a svéd szakszervezetek a liberális mozgalomtól elszakadtak.

A második napon Palmstiernes tartott előadást: A drágaság okát az arany termelés szaporodásában és a trösztökben találja. Az előbbi miatt csökken az arany értéke, a másik kapitalisztikus feudáluralomhoz vezet, a fogyasztók legkiméletlenebb kizsákmányolására. Magában Svédországban van ezidőszent kétszáz tröszt, amelyek közül a cukor-tröszt monopolizálja az egész svéd piacot és a cukorárakat még a világpiacon is – hozzávéve a vámot is – fölül tudja tartani. A befizetett tőke 39 millió korona, amely 135 millióra emelkedett; az utóbbi összeg a tröszt részvényeseinek hét százalékot jövedelmez. A trösztképzés szociális veszedelme ellen cselekedni kell. A cél az kell hogy legyen, hogy a tröszt visszavezessék a tulajdonképeni céljára: a fogyasztásra. Az előadó a következő eszközöket ajánlja: a fogyasztók szövetkezeti szervezkedését, erős, egységes munkásszervezeteket, a vámtörvény megszüntetését ott, ahol a tröszt monopolizált, állami ellenőrzést és a trösztöknek kivételképen való megadóztatását, állami árszabályozást ott, ahol az árképződés nem normális. Az előadást nem követte vita.

A szövetkezeti kérdéstről Juh (Norvégország) tett jelentést. A fogyasztók szervezését ajánlja és a szervezett fogyasztás alapján a saját termelésre való átmenetet. A javaslatot elfogadták.

A harmadik napon javaslatokat fogadtak el amelyek kimondják a skandináv nemzetek együttműködését, különösen a szociális törvényhozás terén. A közös skandináv folyóirat megvalósítását a három ország pártvezetőségére bízták. A lakáskérdés ügyében egy javaslatot fogadtak el, amely községi és állami beavatkozást követel. Ajánlja továbbá építőszövetkezetek létesítését. Az ipari munkások azt javasolták, hogy az otthoni munkát törvényes utón szüntessék meg.

A szakszervezet és a párt együttműködésére vonatkozó határozat zárta be az érdemleges tanácskozást.

Nagyszerű dokumentum az a jelentés, melyet Országos Közművelődési Tanács adott ki a múlt működéséről. Hogy micsoda intenzív társadalmi munkát folytat ez az alig néhány éves egyesületünk, azt csodálkozással olvassuk a hatalmas jelentésből, elvet az egyesület alelnöke: dr. Árkay Kálmán szerkesztett. És mindezt olyan csendben és feltűnés nélkül, hogy sok úgynevezett művelt embernek ég az egyesület létezéséről sincs tudomása. Három ányban, azaz hogy főleg három irányban dolgozik az Egyesület: a felnőtt analfabéták oktatásával, népszerű felolvasások rendezésével és a Vasárnapi Könyv iadásával.

Mély éleslátással világít be az analfabéta tanfolyamról szóló jelentés a paraszt pszichológiájába. El em mulaszthatjuk, hogy egy részletét ne idézzük:

„Néhol 3-4 kilométernyi utat kellett sötét, sáros teákon megtenniök az iskoláig. Petróleumlámpa *mje mellett* folyt a tanítás. A legtöbb helyen ez a munka egy apostol lelkesedését kívánta meg a tanító-51. Az analfabéták oktatása nemcsak pedagógiai ismereteket, tanításbeli készséget kíván a tanítótól, tegkivánja azt is, hogy tudjon a nép nyelvén beszélni, ismerje azt alaposan, le tudja küzdeni a tanulás iránt mutatkozó álszemérmüket és főképen, hogy Blkesíteni tudja felnőtt tanítványait s képes legyen együtt tartani a jelentkezőket. Ez az utóbbi feladat alán valamennyi között a legnehezebb. Hiszen a tapasztalat mutatja, milyen könnyen kimaradnak a felölttek a tanfolyamokról. A legtöbb türelmét veszti vagy nem látja elég hamar eredményét tanulmányának s a következő órára már nem megy el. *Volt tanfolyamunk, amely felére apadt le azért, mert egyszer a tanfolyamra menő hallgatóknak azt kiáltotta oda valaki az utcán: „Aztán jól viselkedjenek kendtek, mert a, rektor a sarokba állítja azt, aki megharagítja!”*

Tehát egy egészen ártatlan csúfolódás elég volt ihhoz, hogy a hallgatók felét a tanulástól elriaszssa. A felnőtt analfabéták közül három év alatt 27.089 tanult meg írni, olvasni és számolni. (Az 1911/2. évi tanfolyamon 9265 tanuló vett részt. Ezek közül volt 1, aki a 70. életévét meghaladta; 1368, aki a harmincon; 982, aki a negyvenen; 634, aki az ötvenen és 399 tanuló, aki a hatvanadik évén járt tul.

Jelentőségében talán nem kisebb a Vasárnapi Könyv megteremtése, mely 3 filléres illusztrált füzetekben terjeszti a természettudományi, szociológiai, gazdasági, jogi stb. ismereteket. Pompásabban szerkesztett népies képes lap talán az egész világon sincs. A szervezés és részben a szerkesztés munkáját Apor Dezső és Nagy Béla végezték és hogy milyen eredménnyel, mutatja, hogy ma majdnem 200.000 példányban nyomtatják (és legalább háromszor kétszázszázszor olvasás), tehát olyan példányszámban, amelyben egyetlen magyar lapot sem.

És mindennek a produktív munkának izzó lelke maga az egyesület alelnöke, dr. Árkay Kálmán, akit nem jellemezhetünk jobban, mintha idézzük az egyesület elnökének Széli Kálmánnak szavait:

„Ő az, aki teljes odaadással, minden fizikai és időbeli akadályt leküzdve, szellemi tevékenységének és energiájának minden erejével szolgálja azokat az érdekeket, amelyeket mi képviselünk. Annak a munkának, amely bennünket a praktikus életbe bevisz, 99 százalékát ő teljesíti, amiért nem szünök meg neki hálásnak lenni s nem mulaszthatom el, hogy ezért mindnyájunk nevében mélységes köszönetünket ki ne fejezzem.”

Hanem azért a másfélszáz oldalra terjedő jelen-

tésnek a legizgatóbb része a felnőtt analfabéták tanítóinak mintegy 500 községből beérkező jelentése. A kinematográf sebességével és pontosságával lesik el a tanulók jellemvonásait. Aki a magyar nép pszichológiáját igazán ismerni akarja, annak ezt az ötszáz jelentést olvasnia kell. És mivel úgy tudjuk, hogy a chicagói egyetem a Rockefeller-féle alapítványból ez idő szerint paraszpszichológiai felvételeket készített az egész világon és nálunk is, a paraszpszichologia tanulmányozóinak figyelmébe ajánljuk az Országos Közművelődési Tanács évi jelentését.

Az alkoholfogyasztás Franciaországban megdöbbentő arányokban emelkedik. A fogyasztás volt:

év	hektoliter	fejenként
1907	1,289.408	3.31 liter
1908	1,339.578	3.44 „
1909	1,342.006	3.46 „
1910	1,399.034	3.59 „
1911	1,574.018	4.06 „

Ehhez járul, hogy a legkárosabb alkoholfajtának az absynthnek fogyasztása is igen nagy mérvben emelkedett.

A kollektív munkaszerződésről írt és lapunkban jelent tanulmányát dr. Szirtes Artúr külön lenyomatban is kiadta. A kollektív szerződések irodalma még hiányzik nálunk, és dr. Szirtes tanulmányát bátran úttörőnek mondhatjuk a magyar szociáljogi irodalomban. Szerzőt, aki a legtalentumosabb jogászaink egyike, nemcsak jogi, hanem szociológiai és közgazdasági ismeretei is kiválóan alkalmassá teszik a magyar szociális jog megteremtésére. A „Szociális jog elmélete” c. sajtó alatt lévő művére már most felhívjuk olvasóink figyelmét.

A német szociáldemokrata párt 16-án kezdte meg ez évi kongresszusait Chemnitzben. A kongresszus ismertetésére visszatérünk. A pártvezetőség jelentése szerint a *pártszervezetnek* 397 választókerületi szervezetből 4827 helyi egyletben 970.112 tagjuk volt: ezek között 130.371 nő. A tagok száma 1911-ben 836.562 volt. Az emelkedés tehát 133.550. A nőmozgalom erősen fejlődött, mert a nők úgy a porosz választójogért folytatott küzdelemben, mint a drágaság ellen folytatott harcban tevékenyen részt vettek. A nők központi irodája 66 agitációs körútra és 200 gyűlésre küldött a központból szónoknőt. A pártszervezetekben a nők száma 1911 óta 107.693-ról 130.371-re emelkedett, A nők külön lapja, a *Gleichheit*, 107.000 példányban jelenik meg. Hatalmas fejlődést mutat az ifjúságmozgalma. Az úgynevezett ifjúságmozgalom választmányok 574 községben működnek.

Minimális bérek a ruházati iparban Angliában.

Az e célra létesített bérhivatal minimális béreket alapított meg a ruházati iparban foglalkozó munkások számára. E szerint a férfi- és fiúruhákat készítő gyári-, műhely- és otthonmunkások minimális órabére 6 d (penny) lesz (60 fillér). Tanulók részére a minimális hetibér 15 életévig 4 sh 2 d, 15-16-ig 6 sh 3 d, 16-17-ig 8 sh 4 d, 17-18-ig 11 sh 6 d, 18-19-ig 14 sh 7 d, 19-20-ig 17 sh 8 d, 20-21-ig 19 sh 10 d, 21-22-ig 21 sh 11 d. A munkahét 50 munkaórát jelent, hosszabb vagy rövidebb munkaidő esetében a minimális bér aránylagos emelésének vagy leszállításának van helye. A munkásnők minimális bére 3¼ d (32.5 fillér).

Új bányatörvény lépett életbe Angliában ez évi július első napján. Az új törvény a régi állapotokon sok lényeges változtatást eszközölt. így a többek között, hogy a munkások saját költségükön két bányamunkást vagy volt bányamunkást állíthatnak fel-

ügyelőszerzővel és ezeknek jogukban áll legalább egyszer egy hónapban a tulajdonos vagy hivatalnok kíséretében a bányát és a hozzátartozó berendezéseket inspicálni, baleset esetében pedig a színhelyet megtekinteni és egy ügyvéd kíséretében a sérült munkásokat felkeresni. A tulajdonosnak és alkalmazottainak kötelessége őket e működéseikben minden tekintetben támogatni. – A munkások kétharmad többségének kívánságára minden bányüzemben köteles a tulajdonos fürdő alkalmatosságot berendezni, ha a munkások a fentartás költségének a felét, (beleértve a beruházott tőke legfőbb 5% kamatait) viselni hajlandók és ha ezek a költségek nem rúgnak fejenként és hetenként többre mint 3 d (30 fillér). Ebből heti $3\frac{1}{2}$ d (15 fillér) levonható a munkás béréből. 14 éven aluli fiúk (azelőtt 13), a nők pedig egyáltalában el vannak tiltva a föld alatti munkától. Ugyanezeket nehéz terhek tolására, emelésére vagy vitelére sem szabad alkalmazni. A bérek a munkásság többségének a kívánságára hetenként fizetendők.

A papok és az alkohol. A pálinkában úszó Oroszország egyik legnagyobb papi méltósága a moszkvai hercegérsek kongresszusra hívta össze papjait annak a megállapítására, hogy mit tegyen a klérus az alkoholizmus ellen. A kongresszus három napig tanácskozott és nem szűkölködött világraszóló derűtséget kelteni hivatott részletekben. Sok szónok az átkozott felvilágosodást okolta az egész alkoholizmusért és templombajárási kényszert meg hasonló egyebeket ajánlott orvosserzővel. A másik, és pedig Tichomirow a moszkvai egyetem volt rektora, egyszerűen kijelentette, hogy az alkohol pusztításai elenyésző csekélységek Häckel tanításaihoz képest, minek folytán evvel volna érdemes foglalkozni, nem pedig az alkoholizmussal. Mindezeknél sokkal inkább a tárgynál maradt Menschikof, aki azonban a kongresszuson kívül, a Nowoje Wremja-ban szólott hozzá az üggyhez és azt tanácsolta, hogy mindenekelőtt a nagy tiszteletű klérus kezdje el a dolgot önmagán, minekutánna háromnegyed része megrögzött iszákos. A kongresszus maga végezetül arra a megállapodásra jutott, hogy majd megkeresi a kormányt, tiltsa az alkoholárúsítást – a vonatokról.

Ipari mérgezések bejelentésének kötelezettségét hagyja meg egyik utóbbi rendeletében a porosz kereskedelemügyi miniszter. Az utasítás szerint az iparfelügyelők kötelesek érintkezésbe lépni a betegsegélyező pénztárakkal, amelyek viszont a tagjaiknál előforduló minden ólom-, foszfor-, arzén- és higanymérgezésre gyanús esetet az iparfelügyelőnél bejelenteni kötelesek. Az iparfelügyelő azután az esetet kutatás tárgyává teszi és amint a megismétlődés ellen a kellő intézkedéseket megteszi úgy egyszersmint a járásorvosnak is jelentést tesz, aki orvosi szempontból veszi vizsgálat alá az esetet. A miniszteri rendelet szerint az intézkedés legfőbb célja az anyaggyűjtés az ipari mérgezések tárgyában, ami viszont a munkásbiztosítás kiterjesztésének az ügyét akarja szolgálni.

A vevőerkölcsök szociális jelentősége. E tárgyról írott munkálatra a német szabadkőművesek szövetsége 3000 márka pályadíjat tűzött ki. A pályázat lejáratú ideje 1914 június 1. és akik az ügy iránt érdeklődnek, azoknak Hauptmann a. D. Clausen (Jena, Johann-Friedrichstrasse 1.) szolgál felvilágosítással. A pályázati felhívás már maga is fontos útbaigazításokat tartalmaz. Nem csupán a kérdés fontosságát fejti ki, hanem a pályamunka kidolgozása tekintetében is ad utasításokat. Körülbelül úgy kontemplálná a dolgot, hogy első sorban kifejtetnék a vásárlás mi-kéntjének nagy szerepe a népek gazdasági életében (olcsóság hajszolása, túlságos alku, silány minőségű áru stb. és mindezek antiszociális volta). Azután módzatok keresése, amelyek szerint a közönség megfelelő viselkedésre volna nevelhető. Ezt az egész ügyet sokkal nagyobb horderejűnek tartjuk, semhogy elegendőnek vélnék a hir egyszerű regisztrálását. Legközelebb még vissza fogunk rá térni, de már most is figyelmebe ajánljuk olvasóinknak nem csupán a kérdést magát, hanem a pályázatot is.

Védelem a „jó tanácsok házasulandók részére” ellen. Düsseldorfban hivatalosan eltiltották az anyakönyvvezetőknek, hogy a születéseket és házasságkötéseket a lapokban közlétegyék. Szolgált pedig e tilalomra alapul az a körülmény, hogy mindenki, akinek gyermeke született, vagy házasságra lépett, rögtön a hírlapi közzététel után a jó tanácsoknak egész áradatát kapta valami ilyen célú szövetségtől, hogy miképpen kerülheti el a gyermekáldást és egyszersmint magasztaló írásokat is a gyermektelenség nagy előnyeiről. Ezt a közzétételi tilalmat a porosz kormány most általánosítani akarja egész Poroszország területére, ami arra enged következtetni, hogy a sterilitás bajnokai nagy sikerrel dolgozhatnak Poroszországban.

A munkások jövedelmének hovatfordításáról hivatalos felvételeket csináltak már néhány országban. A „Sociale Praxis” egyik utóbbi számában közli a dán statisztikai hivatal jelentését ilyen kutatás eredményéről, amelynek 76 család megfigyelése szolgált alapul. Ezeknek a háztartása a következőképp alakult:

Kiadások	1200—1600 kor. bevéttel (21 család)	1600—2000 kor. bevéttel (40 család)	2000 koronán fe- lüli bevéttel (15 család)*
Táplálkozás a jövedelemnek	46.8 %	5.4 %	41.0 %
Alkohol, dohány	2.4 „	2.6 „	2.9 „
Ruházat, fehérnemű	8.7 „	10.8 „	14.6 „
Lakbér	16.2 „	44.3 „	13.0 „
Beszerzések, javítások	2.0 „	2.5 „	4.2 „
Fűtés, világítás	4.8 „	4.9 „	4.6 „
Biztosítási járulékok	3.8 „	4.1 „	4.2 „
Egyebek	100	100	100

A németországi és belgiumi hasonló felvételekkel való összehasonlítás Dánia előnyére üt ki, mert úgy a táplálkozásra, mint a lakásra az ugyanolyan jövedelmű német és belga munkásoknak többet kell költeniük és így kevesebb marad u. n. „szabad jövedelmüként az elsőrendű szükségleteken túlmenő igények kielégítésére.

A német közegészségügyi egyesület ezidei nagygyűlését Breslauban tartotta. A tárgysorozat legkimagaslóbb pontjai voltak az élelmiszerhamisításról, a halottégetésről és a szűnyogcsapásról szóló előadások. Az élelmiszertömegmérgezésekről Mayer dr. müncheni orvosakadémiai docens adott elő és egyenesen kétségbeejtő részletezését adta az élelmiszerhamisítások hosszú sorozatának és azoknak a mérgezéseknek, amelyek a tápszerek által hamisítás nélkül is lehetségesek. Így a többek között előadta, hogy egy grammnyi már nem egészen friss, de még nem romlott kolbászban 16 millió baktériumot talált. Határozottan megkövetelendőnek tartja, hogy az olyan kolbász, amely nem füstölésre van szánva, pergamentpapirosba töltessék, mert az állati bélen gyakran még a leggondosabb tisztítás után is maradnak

bélsárrészecskék, amelyek azután a baktériumok melegágyai. Rengeteg sok betegséget idéznek elő a szükségvágatások is, amikor már nem egészen egészséges állatot éppen a betegsége miatt ölnek le. Előadó szerint 12 és fél millió kilogramm húst semmisítenek meg egészségügyi okokból évente Németországban, ami elkerülhető volna és a beteg húsnak a felügyelet ki-játszásával való forgalomba hozatalát is fölöslegessé tenné a kellő mennyiségű sterilizálókészülék berendezése. Ajánlatos volna élelmiszerszakiskola létesítése is, amelyet mindenkinek el kellene végeznie, aki élelmiszerrel óhajt kereskedni. – A kötelező halottégetés kérdésében nem lehet már újat mondani, de a megoldás sürgetése aktuálisabb, mint valaha, mert a világ nem közeledni látszik ehhez az ideálhoz, hanem távolodni tőle. – A szűnyogcsapás leküzdésére Dr. Bruno Heymann berlini tanár e célra létesítendő szervezetet hozott javaslatba, amely állana községi hivatalnokokból, államilag vizsgázott desinfektorokból, tűzoltókból, parkfelügyelőkől stb. akiknek jól részletezett tervüknek kell lennie és akik kölcsönös együttműködésükbe belevonnák a közönséget is. Hosszas, tervszerű és következetes munkával idővel teljesen meg lehetne szabadulni ettől a csapástól.

A női munka elterjedéséről és a nők szervezhetőségéről Németországban érdekes adatokat közöl a Correspondenzblatt der Generalkommission legutóbbi száma. A nők érdekében meghonosított szociálpolitikai intézkedésekről a német feministák azt hirdették, hogy ezek meg fogják gátolni a nők kereső munkájának az elterjedését, esetleg a már foglalkoztatott nőket is meg fogják fosztani keresetüktől. Ez a föltevés nemcsak hogy nem bizonyult igaznak, hanem az ellenkezője következett be: a szociálpolitikai intézkedésekkel „korlátozott” női munka sokkal fokozottabb módon hódított tért, mint a szabad kizsákmányolásnak átengedett férfi-munka. A kereső nők száma a mezőgazdaságban 1895-től 1907-ig 1,845.832-vel, azaz 67.04 százalékkal emelkedett, míg a férfikeresők száma ugyanezen idő alatt 255.267-el, azaz 4.61 százalékkal apadt; az iparban, beleértve a bányászatot is, foglalkoztatott nők száma ugyanezen idő alatt 582.806-al, azaz 38.32 százalékkal emelkedett, szemben a férfiak 35.39 százalékos emelkedésével. A kereskedelemben és a közlekedésben foglalkoztatott nők száma 1895-től 1907-ig 351.765-el, azaz 60.69 százalékkal, míg az ezen kategóriához tartozó foglalkoztatott férfiak száma 40 százalékkal emelkedett. Ezek a számok magukban foglalják az összes keresőket, tehát az önállókat, művezetőket, direktorokat és a szigorúan vett munkásokat is. Ha azonban az utóbbiakat tekintjük csak, úgy a női munka elterjedése még kedvezőbb képet mutat. A munkásnők száma az egyes foglalkozási ágakban a következőképpen emelkedett: a mezőgazdaságban 78 százalékkal, az iparban és bányászatban 57 százalékkal, a kereskedelemben 65 százalékkal. A szervezhetőséget illetőleg csak a tényleges munkásnőket és ezek közül is főleg csak azokat lehet tekintetbe venni, akik nem laktak a mesterek házában, azaz, akik szabadon mozoghatnak. Ezeknek a száma 1907-ben az iparban és bányászatban 1,562.698-ra, a kereskedelemben és közlekedésben 605.043-ra rúgott. Az egész német kereseti munkának %-át nők végzik. A női munka legnagyobb mérvű növekedését a biztosítási ipar mutatja: itt 388 százalék a női foglalkoztatottak emelkedése, utána a gépipar következik 232 százalékkal, legkisebb az emelkedés a; művészi iparban ; 1.2*4 százalék.

A gyermek és ifjúsági védelem. (Enciklopädisches Handbuch des Kindes u. Jugendschutzes) en-

ciklopédikus kézikönyve jelent meg Leipzigben, W. Engelmann kiadásában. A szerkesztést számos kiváló szakember közreműködésével Dr. Th. Heller, a bécsi gyógypedagógiai intézet igazgatója, Dr. Fr. Schiller, breszlai községi tanácsnok és dr. M. Taube igazságügyi tanácsos végezték. Minthogy a gyermek és ifjúság védelem egyre nagyobb teret foglal el a modern kultúrmunkában, ennél fogva már régen szükség van oly műre, mely e dologba vágó összes kérdésekről rövid, de azért pontos és megbízható fölvilágosítást nyújtana. Ezt az úrt iparkodik betölteni az előttünk fekvő munka is, mely dacára, hogy az első ilyenmű munka e téren, mégis nagy mértékben ki tudja elégíteni a hozzáfűződő igényeket. Nagyon értékes tanulmányokat találunk benne a foglalkozás megválasztásáról, a gyermekzüllés megakadályozásáról, a koedukációról, a gyermekmunka különböző fajairól, a lakások befolyásáról az ifjúságokra és gyermekekre. A mű behatóan ismerteti a gyermekvédelmi törekvéseket valamennyi modern kulturállamban. Különösen kiemelendő, hogy minden fejezet után gazdag irodalmi útmutató következik, amelynek nagy hasznát vehetik mindazok, akik e kérdéseket külön tanulmányozás tárgyává akarják tenni. A mű lexikon formában jelent meg és 30 márkába kerül.

A szociális jóléti törekvések okait érdekesen csoportosítja John K. *Towles* az „American Federationist” utolsó számában. Szerinte a szociális, jóléti törekvések okai: 1. az egyház ébredező érdeklődése a földi élet javítása iránt (!); 2. a szabad szellemben és az életre való új közoktatás; 3. a rövidebb munkanapok, melyek folytán a munkás embernek módjában áll munkaidejének letelte és lefekvése között a maga életének javítása fölött néhány órai pihenési idejében elmélkedni; 4. a darwinizmus nyomán támadt természettudományi világfelfogás, mely szerint a természet és benne az ember örökké fejlődik és e fejlődésben élete tökéletesíthető; 5. a kereskedő, iparos, gyáros jobb belátása, mely szerint a jólakott és friss energiájú munkás, ha rövidebb idő alatt is, jobb munkát végez, mint az elcsigázott munkás 12-14 óra alatt; 6. a modern városi polgár mind jobban kifejlődő társadalmi felelősségérzetének öntudata, mely a modern városi politika egyik legnagyobb jelentőségű eredménye.

Dynamittal való szántás Délafrikában. Fokvárosi főkonzulátusunk a következőket jelenti: Amíg a haladni kívánó farmerek a szárazszántást figyelemmel kísérik, addig újabban szakemberek a dynamittal való szántásra irányítják figyelmüket. Ez az eljárás az amerikai Egyesült-Államokban jó eredményekkel járt. A dynamittal való szántást oly vidékeken, a hol a talaj tartós szárazság folytán teljesen megkeményedik és ennek folytán csak nehezen nedvesedik át, különösen alkalmasnak mutatkozik. A dynamittal való szántás abból áll, hogy a szántóföldön – bizonyos távolságokban – lyukakat fúrnak és azokat dynamittal megtöltik. Ezután felrobbantják, minek következtében a talaj jelentékeny mélységig meglazul, vagyis szakadékok és csatornák képződnek, a melyek az esővizeknek vagy az öntözés által oda juttatott víznek felvételét megkönnyítik és tekintettel a szakadékok mélységére, a talaj nedvességét tartóssá is teszik. Délafrika a maga sok száraz területével és azokra a nehézségekre való tekintettel, a melyek a mesterséges öntözés elé gördülnek, igen kedvező talajt képeznek a dynamitszántásra.

Munkásbiztosítás.

Rovatvezető: *dr. Hatász Frigyes,*

az Országos munkásbetegsegélyező és balesetbiztosító-pénztár s. titkára.

Az Országos Pénztár és a munkásbiztosítási választott bíróságok között hatásköri összeütközés esete nem merülhet fel, mert a hatásköri bíróságról szóló 1907: LXI. t.-c. szempontjából *mind az országos pénztár, mind a választott bíróság, közigazgatási hatóság.* A hatásköri bíróság eme döntésére az szolgál, hogy az egyik kerületi pénztár a rendkívüli segélyért folyamodó tagját kérelmével elutasította, a választott bíróság pedig a pénztár határozata ellen beadott fellebbezést hatáskör hiányában az O. P.-hoz utalta. Az O. P. igazgatósága megállapította, hogy az ügy eldöntésére ő sem bír hatáskörrel, s mivel ekképpen az országos pénztár, mint közigazgatási hatóság és a munkásbiztosítási választott bíróság, mint közigazgatási bíróság között hatásköri összeütközést látott fenforogni, az ügyet az 1907: LXI. t.-c. 1. és 7. §§-ai alapján a hatásköri bíróság elé terjesztette. A hatásköri bíróság e kérdésben meghallgatta a kereskedelemügyi és az igazságügyminiszterek véleményeit, s míg a kereskedelemügyi miniszter az országos pénztár álláspontjára helyezkedve a munkásbiztosítási választott bíróságot közigazgatási bíróságnak tekintette, addig az igazságügyi miniszter véleménye szerint hatásköri összeütközés nem fordult elő. Maga a hatásköri bíróság azzal indokolja ezt az elvi jelentőségű ítéletét, hogy az 1907: LXI. t.-c. értelmében közigazgatási bíróságnak csak és kizárólag a m. kir. közigazgatási bíróság tekintendő, s így a rendes bíróságok szervezetébe nem tartozó munkásbiztosítási választott bíróság – csakis közigazgatási hatóság lehet.

A kisiparosok betegsegélyezési járulék fizetésének kedvezménye megszűnván, a privilégium elvesztésével előállott változott helyzetbe a kisiparosok nem tudnak beletörődni. Több kisipari tömörülés, köztük az Ipartestületek Országos Szövetsége már régen és többször fordult a kormány és a képviselőházhoz ebben a kérdésben, de az ügy napirendre tűzését nem tudták elérni. Ezért az Ipartestület Országos Szövetsége iparos nagygyűlést fog összehívni, hogy a magyar kisipar munkásbiztosítási követeléseit megtárgyalhassák.

Vasúti orvosok véleménye a kerületi pénztár orvosok helyzetéről. Az „Országos Orvosszövetség” augusztus 15-iki számában „Pályaorvos” aláírással nyílt levél jelent meg a vasúti orvosok végrehajtó bizottságához, mely többek közt a következőket mondja: „Ha tudnak az urak (t. i. a végrehajtó-bizottság tagjai) sarkukra állani, vegyék tudomásul, hogy ha Önök elrendelik, 3 nap alatt valamennyi vasúti orvos lemond állásáról és vagy megkapjuk jogos követeléseinket, vagy pusztuljon az a bizonyos vállalati és különpénztárnak csúfolt, de valójában az orvosokat kiszákmányoló pénztár. Ki tudott az Orvos-Szövetség 5 koronás díjazást vinni tagonkint a kerületi munkásbiztosító pénztáraknál és e mellett elömenetelt és nyugdíjat biztosítani, akkor méltán követelhetjük a vállalati és különpénztártól, melynek legalább kétannyi családtagja van, mint az iparosoknak, és amelyben sem inasok, sem varróleányok nincsenek, hogy 6, illetőleg 9 koronát fizeszen. Ha pedig nem tud, akkor pusztuljon az intézmény, olvadjon bele a kerületi pénztárakba és szűnjön meg az orvosok zaklatása a sok írásbeli munkával. Legfeljebb vagy szaporítani fogják a kerületi pénztári orvosok számát, vagy jobban dotálni

a meglevőket és így javítani az ekszisztenciákat”. Mindenesetre jellemző, hogy az Országos Orvosszövetségben az általa annyira támadott kerületi pénztári orvosi viszonyok állítatnak példaképpül oda egy másik orvosi kategória részéről. Azt hisszük, nem csak a vasúti orvosok, hanem egyéb közintézmények orvosai is bizvást tehetik meg ugyanezt.

A kisiparosok járuléka Finniében. A kisiparosokra vonatkozó 2%-os járulékfizetési kedvezmény f. évi július hó 1-én megszűnván, ez időtől kezdve a fiumei ker. pénztár is 3%-os járulékot rótt ki a kisiparosokra. A fiumei kisiparosok azonban tekintettel arra, hogy a T. 25. §-a értelmében a 2%-os járulékszedés a törvény „életbeléptétől” számított 5 éven át van érvényben, Fiumében pedig a törvény csak 1911 március 1-én lépett életbe, panaszszal éltek a pénztár ezen eljárása ellen az Országos Pénztárhoz. Az Országos Pénztár a panaszt a kereskedelemügyi miniszterhez terjesztette fel, s azt kérte, hogy a kormány – mely a törvényt Fiumében életbeléptető rendeletet kiadta – újabb minisztertanácsi rendelettel intézze el ezen kérdést is.

Iparegészségügyi tanfolyam Frankfurtban. F. hó végén Frankfurtban két hétre terjedő iparegészségügyi tanfolyam veszi kezdetét, melyen a világ legkiválóbb orvosi kapacitásai szerepelnek mint előadók. Az Országos Pénztár a tanfolyamra Dr. P a c h Henriket küldötte ki.

Az Országos Pénztár igazgatási költségei. Értesülésünk szerint az 1913. évi állami költségvetésbe az Országos Pénztár részére igazgatási költség címén 1.300.000 korona állítatott be. 1912-ben csak 600.000 koronát kap az Országos Pénztár az igazgatás céljaira.

Színészek biztosítása. Ismeretes, hogy a tavasszal az Országos Színészegyesület kezdeményezésére az Országos Pénztár és a színészegyesület között tárgyalások indultak meg az 1907: XIX. t.-c. 1. §. 2. pontjának a színházi művészi személyzetre vonatkozó végrehajtása iránt s létre is jött a felek közt a teljes megegyezés, mely utóbb azért borult fel, mert az Országos Pénztár természetesen ragaszkodott ahhoz, hogy a színészek bejelentése a megegyezés időpontjától kezdve történjék, az Országos Színészegyesület azonban csak október 15-től kezdve kívánta a bejelentéseket eszközölni. A tavasszal meghiúsult megegyezés fonala a legutóbbi napokban újból felvetetett s a végleges megegyezés előreláthatólag létre is fog jönni azon az alapon, hogy a színészek f. évi szeptember hó 1-étől kezdődőleg jelentenek be az Országos Pénztárba, ezen időtől kezdve nyújtja az Országos Pénztár a segélyeket, a járulékokat azonban fejenkénti 23 koronás évi járulékatlag alapulvételével a tavaszi megegyezés időpontjától kezdve fizetik a színigazgatók. Amennyiben az Országos Pénztár, illetve helyi szervei 1912 szeptember 1-e előtti időben is segélyezték a színházi művészi személyzet valamely tagját, az illetékes színigazgató a pénztár által nyújtott ezen segélyek értékét a pénztárnak megtéríti.

A munkásbiztosítási törvény életbeléptetése Angliában, július hó 15-én történt meg rendkívüli emóciók között. A törvény ellen féktelenül agitáló konzervatívok agitációjának ellensúlyozására a kormány egész Angliában mindenfelé hatalmas, 4 méter széles és 5 méter hosszú plakátokat ragasztott ki, melyek művészi képekkel ellátva sorolták fel a törvénynek nagy jótéteményeit s figyelmeztették a la-

kosságot a törvényből reá háruló kötelelességekre. A kormány minden törekvése s az életbeléptetésre való rendkívül alapos előkészületek dacára a törvény életbeléptetése, mely egyszerre 12 millió embert érintő hatalmas tömegre terjedt ki, a legnagyobb nehézségek közepette s túlnyomólag oly nagy elégedetlenség közepette ment végbe, hogy Angliában általános a meggyőződés, hogy a munkásbiztosítási törvény életbeléptetése a liberális kormánynak a legközvetlenebbi választásoknál való elbukását fogja eredményezni. Az időközi választásoknál egymásután bekövetkezett konzervatív-győzelmeket a közvélemény általában a munkásbiztosítási törvényre vezeti vissza. Ez állott heteken át a közérdeklődés homlokterében, úgy hogy újságok, gyűlések állandóan ezzel foglalkoztak s a színházokban, orfeumokban minden este a biztosításról szóló kuplék egész sorozatával szórakoztatták a közönséget.

Az agkori biztosításról szóló törvény után, a mely az államra háruló terhek fedezetének előteremtése céljából a híres forradalmi költségvetésen keresztül alkotmányválsághoz vezetett, ime most ismét egy szociális biztosítási törvény az, mely súlyos politikai krízisek előidézésével fenyeget. A konzervatívok minden erejükkel szítják az elégedetlenséget s erre a legnaivabb eszközöket is felhasználják. Minthogy a járulékok lerovása bélyegeknél a tagsági könyvbe való beragasztásával történik, lapjaik tele vannak az „általános bélyegnyalási kötelezettséget megállapító törvény” elleni kifakadásokkal, s hasábokon keresztül a legkomolyabb képpel fejtegetik a bélyegnyalásból eredő „nemzeti veszedelmet.” Hosszas tudományos fejtegetésekkel kimutatják, hogy az enyv a világon a legveszedelmesebb bacillusgyűjtő s fejtegetéseik oda konkludálnak, hogy hetenként 12-15 millió ember nyalván ezen veszedelmes bélyegeket, az előnyök, melyeket a betegség esetére való kötelező biztosítás hoz, korántsem érnek fel azokkal az egészségügyi károkkal, melyek a törvényből származnak.

A bélyegnyalás elleni canipagne-ra többen azal feleltek, hogy felhívták a konzervatív pártot, hogy vegye fel programjába a postaintézmény teljes eltörlését is, mert e nélkül nem hihetnek a campagne őszinteségében. A kormány pedig abban bíz, hogy a törvénynek a jövő évi választások idejéig alaposan megismerendő előnyei a közhangulatot az ő javára vissza fogja fordítani.

Vállalati pénztár és munkás-kizárás. Legutóbb egy vállalat munkásait kizárván, felmerült a kérdés, hogy mi történjék a munkás-kizárás folytán az illető vállalat által fentartott vállalati pénztárral. A munkás-kizárás ugyanis egyenesen lehetetlenné teszi a vállalati pénztár működését, mert a kizárás folytán az összes közgyűlési kiküldöttek elvesztik pénztári tagságukat s így az igazgatóság összes alkalmazott tagjai megszűnven igazgatósági tagok lenni, a pénztár igazgatósága s általában autonóm szervei nem működhetnek. S bár a kizárás folytán a pénztárnak nincsenek rendes tagjai, a pénztárnak és az igazgatóságnak mégis vannak ellátandó feladatai: 1. a kizárás előtti időben megbetegedettek, 2. a kizárás utáni időben megbetegedett passzív tagsággal bíró személyek segélyezése terén. – Kétféle felfogás merült fel e kérdésben. Az egyik felfogás szerint ilyen esetben a T. 150. §. 3. bekezdése alkalmazandó, mely a vállalati munkának nem az üzem természetéből folyó okból való szüneteléséről szól. E szerint a munka szünetelése egyszerűen bejelentendő az állami hivatalnak, mely a pénztár ügyei-

nek viteléről ideiglenesen gondoskodik, s ha a munka 6 hónapnál hosszabb ideig szünetel, a vállalati pénztárt feloszlathatja. A másik felfogás szerint munkás-kizárás esetén a T. 149. §. 1. bek. alkalmazandó s az állami munkásbiztosítási hivatal a vállalati pénztárt azonnal feloszlathatja, mert a munkaadó nemcsak nem gondoskodik a pénztár törvényszerű működéséről, hanem a kizárással egyenesen lehetetlenné teszi a működést. A kizárás rövid tartama folytán a konkrét esetben a kérdés eldöntése nem történt meg.

Húsz heti segélyezés igénybevétele után lehet-e a tagnak műlábra igénye? Igénylő 1912 febr. 24-től júl. 10-ig (137 nap) kórházban ápolatott és a pénztártól további 3 napra táppénzt kapván, az alapszabályszerű segélyezést teljesen igénybe vette. A kórházi ápolás tartama alatt már felmerült a szüksége annak, hogy igénylő jobb lábát amputálják, azonban túlságosan gyenge volt a műtéthez és a kórházi orvosok tanácsára hzament szülőfalujába, hogy a szükségesnek mutató műtétre megerősödjék. 1912 aug. 22-én újra fel is vétette magát a kórházba és aug. 31-én jobb lábát amputálták. A pénztártól műlábát kér. A pénztár elutasította, mivel a 20 heti törvényes segélyezési időtartamon túl szükségessé vált műtét folyamánát képező segély szolgáltatása a pénztárt nem terheli. A budapesti mb. választott bíróság 1912. Bet. I. 13/2. sz. ítéletével a műlábát megítélte, mert a *műláb a segélyezés alapját képezett betegség folyamánaként vált szükségessé s mert általában a betegsegély iránti igényjogosultság megítélésénél nem az illető segély tényleges kiszolgáltatásának ideje SL mértékadó, hanem az az időpont, mikor az illető segély esedékessé válik. A műláb iránti igény megszerzésének időpontjával pedig nem lehet a műtét foganatosításának napját tekinteni, hanem azt az időt, amikor a betegség természeténél és előrehaladottságánál fogva a műtét foganatosításának szüksége felmerült, ez a szükség pedig már az alapszabályszerű segélyeztetés' idején belül fennállott.*

A nyomdászok betegségi viszonyairól érdekes statisztikai adatokat tartalmaz a magyarországi könyvnyomdászok és betűöntők segélyezőegyesületének most kiadott 50. évi jelentése. Az egyesületnek az elmúlt évben 7109 tagja volt. Ez a szám csaknem teljeséggel megközelíti a magyarországi nyomdaiparban foglalkoztatott férfi alkalmazottak számát, mert tudvalevőleg a nyomdaiparban érvényben levő kollektív szerződés a munkaadókat és munkásokat egyaránt kényszeríti arra, hogy az alkalmazottak tagjai legyenek a segélyező egyesületnek. A jelentés szerint 1911. évben előfordult 3511 megbetegedési eset a taglétszám 34.04%-át tette ki, és a megbetegedett 2420 munkás összesen 114543 napot töltött betegállományban, amely utóbbi adat szerint egy betegre átlag 47.33 betegségi nap jutott. Átlagos számítással az elmúlt évben havonként 201 nyomdai iparban alkalmazott egyén volt beteg, ami 9545 betegségi napnak felel meg. Ezzel szemben 1910-ben havonként átlag 174 beteg volt ugyanennek a szakmának s ez 8156 betegségi napot jelentett. A legnagyobb betegkontingenst nem az ólommérgezésben szenvedők, hanem a tüdőbajosok szolgáltatták. Az elhaltak elhalálzási oka 100 közül 52 esetben gümőkór volt.

Az építőmunkások balesetvédelméről Hessenben külön törvénynyel történt gondoskodás. A hesseni nagyhercegség 1911. évi július hó 8-án kelt törvényében rendes építési rendőri hatóságot állit fel, s az iparfelügyelők mellett ezekre az építési rendőri hatóságokra bizza azon szabályok betartásának ellenőrzését, amelyek a magas és mély építkezé-

seknél alkalmazott munkások baleset elleni oltalmát kívánják biztosítani. Állami építkezéseknél, vala” mint az állami felügyelet alatt végzett építkezéseknél a belügyminiszter a felügyeletet az építési rendőri hatóságok helyett a középítkezések vezetésével megbízott hatóságokra ruházhatja. A balesetvédelmi szabályok ellen vétők behajthatatlanság esetén fogházbüntetésre átváltoztatható 300 márkáig terjedhető pénzbírsággal sújtandók, azonkívül a rendőrhatalóság kényszer útján is szoríthatja az építkezőket a szabályok betartására. Részletes szabályrendelet kiadásával a törvény a belügyminisztert bízza meg.

Felelős szerkesztő : Dr. LÁNCZI JENŐ.

Delírium tremensben szenvedő pénztári tag kórházi költsége a pénztárt terhelik-e? A m. kir. közigazgatási bíróság 518/912. sz. ítéletében kötelezte a pénztárt a kórházi költségek viselésére, mivel „azon körülmény, hogy az ápolt delírium tremens betegségben szenvedett, figyelembe nem jöhet, mert az az 1898: XXI. t.-c. 9. §-a szerint a felmerült költségek viselése tekintetében az államkincstárt terhelő elmebetegség egyik nemének nem tekinthető.” A közigazgatási bíróság ezen megállapítása nem felel meg az 1898: XXI. t.-c. 9. §-ának és az orvosi tudománynak. Az idézett szakasz csak „elmebeteg”-ről beszél, minden pontosabb meghatározás nélkül, az pedig az orvosi tudomány szerint kétségtelen, hogy a delírium tremens, elmebetegség. A delírium tremens az elmebetegségek nagy részétől (nem mindtől) aránylag rövid lefolyása és gyógyíthatósága által különbözik ugyan, azonban öntudatzavarral, hallucinációkkal, ön- és közveszélyességgel jár, s így mint elmebetegség az 1898 : XXI. t.-c. 9. §-a alá tartozik.

Az igen rövid tartamú üzemek besorozása. Egy budapesti gyümölcsáros, ki az utcán kis kocsirol szokta a gyümölcsöt árulni, a hurcolkodási negyedkor egy-két napon át fuvarát szokott vállalni s ilyenkor egy-két alkalmazottal fuvarozza a hurcolkodóknak bútorait. Egy ilyen fuvarozásnál az egyik alkalmazottat baleset érte s a választott bíróság a gyümölcsáros fuvarozási vállalkozását biztosítási kötelezettség alá eső üzemnek minősítvén, a megsérült alkalmazottnak járadékot ítélt meg. Ezzel kapcsolatban az Országos Pénztár igazgatósága a gyümölcsáros alkalmi hurcolkodási vállalatát a T. 3. §. 18. pontja alapján a balesetbiztosítási kötelezettség alá szintén besorozta. Ezen besorozás annyiban érdekes, mert rátereli a figyelmet a hasonló rövid életű üzemekre. Kétségtelen, hogy a T. 3. §-ában megjelölt minden üzem biztosítási kötelezettség alá esik, tekintet nélkül az üzem tartamára. Százakra, sőt ezrekre rúg az ilyen 1-2 napra, igen gyakran pedig csak 1-2 órára fentartott üzemek száma, melyeknek a balesetbiztosítás szempontjából az a pénzügyileg káros jelentősége, hogy a pénztárnak egyáltalán nem jutnak tudomására, csakis akkor, ha bennük kártalanítást okozó baleset fordult elő.

A vasúti üzemek balesetbiztosítása szempontjából igen nagy jelentőséggel bír a vasúti kocsik *automatikus kapcsolása*, mivel a kocsikapcsolás más módszere mellett, midőn emberi kézzel történik a kapcsolás, egymást követik a halálos és súlyos testi sérüléssel járó balesetek. A vasúti igazgatás hosszú évek óta mindenütt foglalkozik az automatikus kapcsolás feladatának megoldásával s úgy látszik, hogy végre a Boirault-féle kapcsolórendszerben sikerült megtalálni az alkalmas szisztémát, mert a francia kamara és senatus 1,200.000 franc hitelt szavaztak meg a kormánynak arra, hogy egyelőre 7000 Boirault-féle automatikus kapcsoló készüléket szereljen fel a vasúti kocsikra.